

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

2019/9

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

28. évfolyam 9. szám

2019. szeptember

Tartalom

Szerkesztői előszó	3
<i>Könyvtárpolitika</i>	
Nagy Gyula: Egyetemi könyvtárak – több mint hiteleshely	4
<i>Műbelykérdések</i>	
Tóth Judit – Sarlós Boglárka – Kiss Attila István: Térhasználat és térbiztonság <i>Az én könyvtáramban:</i> fókuszban az online és offline akadálymentesítés	13
Farkas Katalin – Kőszeginé Tóth Judit: A sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény régi könyveinek katalógizálása. Együttműködés intézmények és könyvtárosok között	21
Sóron Ildikó: A hisztis olvasó is ember. Könyvtárhasználó típusok a biblioterapeuta szemszögéből	28
Nemes László: Könyvtári Nap – a tudás egy helyen	39
<i>WEB</i>	
Garamvölgyi László: Virtuális olvasójegy az Eötvös Loránd Tudomány- egyetemen	43

From the contents

- Gyula Nagy:* University library – more than places of authentication (4)
Katalin Farkas – Judit Kőszeginé Tóth: Cataloguing of early printed books of
Sárospatak Roman Catholic Ecclesiastical Collection.
Collaboration between institutions and librarians (21)
László Garamvölgyi: Virtual library card at the Eötvös Loránd University (43)

Cikkeink szerzői

Farkas Katalin, az SZTE Klebelsberg Kuno Könyvtára régi könyves könyvtárosa; *Garamvölgyi László*, az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár Informatikai és Fejlesztési Osztályának osztályvezető-helyettese; *Kiss Attila István*, az FSZEK EFOP Projektiroda szaktanácsadó-koordinátora és disszeminációs munkatársa; *Kőszeginé Tóth Judit*, a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény könyvtárosa; *Nagy Gyula*, az SZTE Klebelsberg Kuno Könyvtára főigazgató-helyettese; *Nemes László*, az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola Könyvtártudományi Doktori Programjának doktorandusza; *Sarlós Boglárka*, az FSZEK EFOP Projektiroda szaktanácsadó-koordinátora és disszeminációs munkatársa; *Sóron Ildikó*, az FSZEK régióigazgatója; *Tóth Judit*, az FSZEK EFOP Projektiroda csoportvezetője

Szerkesztőbizottság:

Bánkeszi Lajosné (elnök)

Dancs Szabolcs, Mezey László Miklós, Németh Márton, Rózsa Dávid, Szeifer Csaba

Szerkeszti:

Tóth Béla István

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest I., Budavári Palota F épület; Telefon: 224-3797; E-mail: 3k@oszk.hu; Internet: ki.oszk.hu/3k, epa.oszk.hu/01300/01367, facebook.com/konyvkonyvtarkonyvtaros

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Fehér Miklós**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Nagy László**

Borítóterv: **Gerő Éva**

Nyomta a NALORS Grafikai Nyomda, Vác

Felelős vezető: **Szabó Gábor**

Terjedelem: 8,25 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatja az

Emberi Erőforrások Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Terjeszti a Könyvtári Intézet

Előfizetési díj 1 évre 4800 Ft. Egy szám ára 400 Ft.

HU-ISSN 1216-6804

Szerkesztői előszó

Jelentős köz- és egyházi gyűjteményeink alapjait vagy rangos különgyűjteményeit többnyire erős gyűjtőszennvedéllyel megáldott, elhivatott magánszemélyek könyv- és műgyűjteményei képezik. Olyanoké, mint Széchényi Ferenc, akinek a Magyar Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményi fundamentumát köszönhetjük. És számos az övénél szerényebb mennyiségű, de értékes kollektció kerül be ma is különféle gyűjteményekbe, részint a gyűjtő saját döntése okán, részint a későbbi örökösöknek köszönhetően. A magának gyűjtő kollektor csak kivételes esetben válik meg önszántából gyűjteményétől, de olyanok is vannak, akik eleve a közösség számára végzik tevékenységüket. Kuklay Antal atya az utóbbiak közé tartozik, aki többek között a Sárospatak menti plébániákra, a helyi egyházközség területére szervezett értékmentő gyűjtőutak révén alapíthatta meg 1967-ben Sárospatakon a Római Katolikus Egyházi Gyűjteményt. A mintegy huszonzháromezer könyvből – köztük közel kétezer muzeális kötettel –, műtárgyakból, iratokból, papi hagyatékokból álló kollektció azonban mit sem ér, ha feldolgozatlanul hever a szekrényben. Farkas Katalin és Kőszeginé Tóth Judit cikke bemutatja, hogy a szakmai kapcsolatok és az intézmények közötti együttműködés és párbeszéd miként segíthet egy értékes könyvgyűjtemény szakszerű feltárásában. Az egyéni elhivatottságból táplálkozó eredmények és a gyűjtemények közti párbeszéd és feladatmegosztás ily módon hatékonyan kiegészíthetik egymást. Ehhez persze nyitnunk kell mások felé, az új megoldások a komfortzónán belül maradván nem fognak megtalálni minket.

Nagy Gyula az egyetemi könyvtárak szerepéről és a szegedi Klebelsberg Könyvtár gyakorlatáról írt cikkéből is az egyéni kvalitás fontossága tűnik ki, mivel mint írja: „Hiteles könyvtárat csak hiteles munkatársakkal lehet csinálni!”. Ugyanakkor a tudásmegosztást is fontosnak tartja, hiszen a képzéseken és konferenciákon részt vevő kollégáik rendszerint belső továbbképzések keretében számolnak be új ismereteikről. Néhányuk pedig részt vesz az egyetemi oktatásban is. És ezzel ismét az intézmények közötti kapcsolatok kérdéskörénél találjuk magunkat.

E havi lapszámunkat – melyben természetesen sok egyéb téma is megjelenik – a szakmai együttműködés fontosságát hangsúlyozandó ajánlom mindazoknak, akik a könyvtárszakma presztízsnövelésén dolgoznak, tehát minden elhivatott könyvtárosnak.

Jó olvasást kívánva,

Tóth Béla István

Nagy Gyula

Egyetemi könyvtárak – több mint hiteleshely¹

A 2019. évi könyvtáros vándorgyűlés, kihasználva a székesfehérvári helyszín által kínált egyik legkézenfekvőbb motívumot, a „Hiteles hely – mindenhol, mindenkinek” motót tűzte zászlajára. Kőfalvi Tamás szerint: „A hiteleshelyek a magyarországi joggyakorlat sajátos és hosszú életű intézményei voltak. Kialakulásuk szoros összefüggésben állt a magyar írásbeliség elterjedésével, valamint a jogi eljárások ezzel párhuzamos átalakulásával.”² Ugyanebben az írásában kiemeli a székesfehérvári színhely fontosságát a gyakorlatban: négy hiteleshely rendelkezett országos hatáskörrel, amelyből kettő fehérvári illetőségű (a helyi káptalan és a johannita konvent). Természetesen a hiteleshely motívumot átvitt értelemben használjuk a könyvtárakkal kapcsolatban: modern, változó világunk új könyvtári szolgáltatásait illetve ezzel az elnevezéssel. Egy felsőoktatási könyvtárban számos olyan szolgáltatás működik, amelynek célja a felhasználók azonosítása, bizonyos információk megerősítése, hitelesítése. A hitelesség narratívájába szintén jól illeszkedik a szerteágazó és egyre fontosabb szerepet betöltő, többretegű ismeretterjesztő tevékenység, továbbá a mindennapos felhasználóképzés, melyek a megbízható információszerzés stratégiájának alapját jelentik intézményeinkben.

A könyvtár mint a hiteleshely motívuma

A könyvtár hiteleshelyként való említése nem az ideai vándorgyűlésen kezdődött, hiszen kizárólag az online elérhető szakirodalmi forrásokat áttekintve, nagyjából két évtizedes múltira nyúlik vissza ennek a motívumnak a használata a könyvtárak tevékenységével kapcsolatban.

Rózsa György 2001-es, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 175 éves évfordulójára írt tanulmányában már használja a kifejezést: „témafigyelés, idézetfigyelés, impact factor megállapítása, amelyben az MTAK a hiteles hely”³. Monostori Imre szintén előszeretettel használta a motívumot a 2000-es években, például 2002-ben született tanulmányának⁴ címében is megjelenik, ahol részletesen kifejti, hogy a könyvtárosok meg-

bízható, pontos és tartalmas információt képesek szolgáltatni a felhasználók számára. Ugyanő 2006. október 2-án konferenciát szervezett a 35. Komárom-Esztergom megyei könyvtári hét keretében *A könyvtár mint hiteles hely* címmel.

Nagy Gyula, Molnár Sándor és Kokas Károly az MIT (Massachusetts Institute of Technology) könyvtárának előzetes kutatási jelentésére reflektáló közös cikkében szintén tárgyalja a hiteleshely motívumát, miszerint a könyvtárak jövőjét illetően még fontosabb lesz ez a szerep: „Napjaink folyamatosan ömlő áhírei és az áltudományos tartalmak tömegei mellett a könyvtári háttér hitelesítheti az információt az internet tengerében, egy virtuális közösségi teret és keretet adhat, amiben alapvetően biztonságosabbnak, megbízhatóbbnak tekinthető az információ, mint általában.”⁵ Fehér Miklós előadásában⁶ szintén megjelenik a hiteleshely motívuma. Ezeket az említéseket felfűzve elmondható, hogy az idei vándorgyűlés ilyen módon tulajdonképpen az eddigi csúcspontját jelenti egy két évtizede bontakozó folyamatnak.

A könyvtár fogalmának kiterjesztése

Ha a *könyvtár mint hiteleshely* motívumának *hiteleshely* komponensét részletesen tárgyaltuk, érdemes néhány szót ejtenünk a másik komponens, a *könyvtár* jelentéstartalmának megváltozásáról is. Elmondható, hogy a 'könyvtár' fogalom mára bőven több jelentésréteget hordoz, mint az eredeti (könyvek tárolóhelye) jelentéstartalom. Számos olyan összefüggésben kezdte használni a társadalom, amelynek valójában semmilyen köze nincs a könyvekhez. Ilyen például az informatikai terminusként való használat (vö. mappa, directory), vagy a tradicionális könyvtármodellhez kevésbé kapcsolható, egyéni élettörténetek, életutak bemutatását megcélzó *élő könyvtár* vagy *élő szakma könyvtár* terminusban való megjelenése. A végleteket tekintve olyan meghökkentő példák is előfordulnak, mint a *fánk-könyvtár* (The Donut Library)⁷ vagy a *filmkönyvtár*⁸ (mindenféle könyves tartalom nélkül!). Elkerülve, hogy írásunk nyelvészeti értekezésbe forduljon, a kiragadott példákon keresztül csupán a 'könyvtár' fogalom folyamatos változására és egyre több jelentésréteggel terhelt használatára szerettük volna felhívni a figyelmet.

A 'könyvtár' fogalom kibővülése a szorosabban vett tevékenységi kör tekintetében is folyamatos, a rengeteg új típusú, a klasszikus papírkönyves modellbe kevésbé illeszkedő hibrid feladat miatt. A kérdéskör egyik szeletét jelenti az ezredforduló táján jellemző terminológiai útkeresés, amikor arról folyt a polémia, hogy mi a különbség, illetve az esetleges hasonlóság az online, digitális, elektronikus, virtuális könyvtárak között. Napjainkra a tudástár, tudománytár, adattár, dokumentumtár, archívum, repozitórium és más hasonló kifejezések túlléptek ezen a kérdésen. Ugyanakkor használatban maradt néhány, a 'könyvtár' kifejezéshez ragaszkodó megoldás is, például: képkönyvtár, médiakönyvtár, hangkönyvtár, zenekönyvtár – amelyeknek egyébként legalább annyira nincs köze az analóg könyves világhoz, mint a korábbiakban említett filmkönyvtárnak, talán mégis jobban hozzájuk szoktunk már.

Könyvtár és információs központ

Ami a hazai intézmények hivatalos elnevezéseit illeti, szintén nem mehetünk el a szándékolt jelentésbővítés mellett, amelyet elsősorban a megújuló öndefiníciókban lehet tetten érni. Számos, alapvetően hagyományos könyvtári tevékenységet (is) ellátó intézmény

elnevezésébe került be az utóbbi időben az információs központ utótag, valószínűleg azzal a szándékkal, hogy deklarálják a megszokott könyvtár elnevezéshez képest újonnan megjelent funkciókat. Hazánkban talán az első „információs központ” az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár volt, amely 1982-ben vette fel ezt a nevet.⁹

A teljesség igénye nélkül néhány további információs központ az elmúlt évtizedekből: az SZTE Klebelsberg Könyvtárnak otthont adó József Attila Tanulmányi és Információs Központ, MTA Könyvtár és Információs Központ, Neumann János Egyetem Könyvtár és Információs Központ, Dunaújvárosi Egyetem Könyvtár és Információs Központ, Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ. A felsorolt példák nagyobbik része ugyan az akadémiai szférához köthető, azonban megfigyelhető, hogy egyre több köz-művelődési könyvtár neve is kiegészül ezzel az utótaggal. Ugyanakkor néhány ellentétes előjelű esetről is be tudnánk számolni, ilyen volt például a Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Információs Központ és a Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ névváltoztatása, ahol kikerült a névből ez a forma.

Magam semleges módon viszonyulok az információs központ névalak használatához, bár középtávon a könyvtár és információs központ fordulat helyett esetleg egy kompaktabb megoldás kialakulását tartanám szerencsésnek a könyvtáraknak a jövő elvárásaihoz való adaptálódásának folyamatában. Erre viszonylag kicsi az esély, figyelembe véve az *information centre* és egyéb nyelvi változatok globális elterjedtségét.

Az egyetemi könyvtárak küldetése, jövőképe

Az egyetemi könyvtárak hiteles intézményként való tárgyalása során elsősorban küldetésüket, jövőképüket, stratégiájukat érdemes megvizsgálnunk. Szerencsére ezen a téren nincs nehéz dolgunk, hiszen a tavalyi évben született meg a terület öt éves stratégiája (*A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018–2023*¹⁰), az Egyetemi Könyvtár-igazgatók Kollégiuma kijelölt munkacsoportjának köszönhetően. A hivatkozott dokumentumban a felsőoktatási könyvtárakat összefogó szakmai szervezet tényekre alapozva, modern szemléletben, ugyanakkor közérthetően összefoglalja a jelen helyzetet, amelyből kiindulva megfogalmazza a legfőbb fejlesztési irányokat és a szükséges beavatkozási pontokat. Mind a dokumentum szemléletét, mind az abban bemutatott konkrét területeket illetően rendkívül hangsúlyos szerep jut a hitelesség kérdéskörének.

Ahogy a könyvtári szféra többi szereplője, így a felsőoktatási könyvtárak mérete és lehetőségei is nagyon széles spektrumon szóródnak szét. A száz fő körüli dolgozói létszámmal működő nagy integrált tudományegyetemi könyvtáraktól kezdve egészen az egy-két fővel üzemelő tanszéki könyvtárakig terjed a paletta. A helyzetelemzésből kiderül, hogy mérettől függetlenül egyre fontosabb szerep jut a minőségirányítási rendszereknek, az olvasói elégedettségméréseknek és szigetszerűen már a munkatársakat megcélzó teljesítményértékelés is megjelent.

Mai modern világunkban a hitelesség egyik legfontosabb ismérvét az erős, értékálló – úgy is mondhatnánk mértékadó – brand (márkanév, arculat) jelenti, ami egy rendkívül összetett fogalom sok jelentésréteggel. Egy közintézmény ezt elsősorban egységes, modern arculati megjelenéssel és a folyamatos, sokcsatornás, hiteles kommunikációval (személyes, telefon, e-mail, chat, honlap, hírlevél, szociális hálózatok) tudja elérni. A szektor szereplőit érintő legfontosabb veszélyek jelenleg forráshiányból adódnak, amely bizonyos pontokon sajnos az intézmények kemény munkával megszerzett hitelességét is erodálhat-

ja: elsősorban a dokumentumbeszerzés elégtelen forrásain (a gyűjtőkori tevékenységben kialakuló hiányosságok miatt) és a hosszú évek óta rendezetlen bérkérdésen keresztül, amely könnyen kompetenciahiányba torkolló spirált indít el. Valamilyest megnyugtató, hogy a szakasz elején hivatkozott stratégia jól azonosította a problémákat és a szükséges beavatkozási pontokat is egyértelműen megfogalmazta.

Mi mindent hitelesítünk?

Egy 21. századi könyvtárnak nagyon sok mindent kell hitelesítenie. Mindenekelőtt szükséges megvizsgálnia a gyűjteményébe potenciálisan bekerülő dokumentumokat, lehetőleg még a beszerzés és az állományba vétel előtt. Sok esetben az egyes dokumentumok tartalmát csak az adott szakterületet behatóan ismerő kolléga tudja kompetens módon megítélni. Emiatt különösen fontos, hogy az állománygyarapítás (és természetesen az apasztás!) a tudományos könyvtárakban szakreferensi döntések alapján történjen. Mindezen szempontok alkalmazására a könyv-, folyóirat- és adatbázis-rendelésnél, valamint a repozitóriumok gyarapításánál is fokozottan figyelni szükséges. Éppen emiatt az SZTE Klebelsberg Könyvtárban kiterjedt szakreferensi hálózatot működtetünk, amelynek keretében hiteles, a friss trendeket ismerő, profi szakemberek döntenek az egyes dokumentumok sorsáról. Az ügyfelekkel történő szakmai kommunikáció ellátása szintén szakreferens kollégáink feladata, ahogyan az adott terület felhasználóit megcélzó képzések tartása is. Mindezt honlapunkon *Az Ön könyvtárosa* menüpontban¹¹ közvetítjük látogatóink felé. A szakreferensek esetében különösen fontos a szakterületi végzettség. A teljesség igénye nélkül jelen pillanatban könyvtárunkban a következő végzettséggel (is) rendelkező kollégák vesznek részt ebben a munkában: vegyész, biológus, fizikus, nyelv- szakos bölcész, történész, filozófus, magyar szakos és keleti nyelvek és kultúrák szakos bölcész.

A felhasználók hitelesítése a különböző szolgáltatásaink keretében legalább annyi kihívást tartogat és annyira szerteágazó, mint a dokumentumok hitelesítése. A különböző célcsoportokat megcélzó szolgáltatások esetében más-más autentikációs módszerek alkalmazására van szükség. Ezek között a közös pontot a GDPR-megfelelés jelenti.

Néhány terület, ahol különböző szintű felhasználói azonosítás valósul meg:

- könyvtári területre való anonimizált, de regisztrált belépés (statisztikai célból);
- beiratkozás és olvasótípusok: oktató, hallgató, alumni, városi olvasó, egyéb;
- beiratkozáshoz kötött szolgáltatások: számítógép-használat, wifi, adatbázisokhoz való hozzáférés, proxyszolgáltatás;
- saját szolgáltatások: raktári kikérés, hosszabbítás, repozitóriumok, Open Journal Systems (OJS), Omeka (nyílt forráskódú tartalomkezelő rendszer), Open Access pályázati rendszer;
- Eduroam és eduID.

Felhasználóképzés, harmadik misszió és humánpolitika

Közhelynek tekinthető megállapítás, azonban egyre fokozottabb gondot jelent napjainkban az információs dzsungelben való eligazodás: eldönteni egy információról, adatról, hírről, tényről, hogy valóban száz százalékgig megbízható, hiteles állítás-e vagy sem. Ez a tudományos világban legalább akkora problémát jelent, mint a hétköznapi életben. Emi-

att a felsőoktatási könyvtárak egyik kiemelt, egyre erősödő feladata a több célcsoportot megcélzó felhasználóképzés. Saját könyvtárunk esetében három fő célcsoportot azonosítottunk a használók fő kategóriáit tekintve: aktív egyetemi hallgatók, oktatók-kutatók, városi olvasók és volt egyetemisták. A három használói csoport teljesen más igényekkel rendelkezik, számosságuk és a könyvtárhasználat mélysége, intenzitása is teljesen más az esetükben, emiatt a felhasználóképzésnél is teljesen más stratégiát és tematikát kell alkalmaznunk. Közös pontnak tekinthető ugyanakkor, hogy mindhárom csoport esetében fontos szerepe van a képzésnek és a tudományos életre oly jellemző kritikus gondolkodásnak. A városi olvasói kör esetében egyfajta harmadik missziós tevékenységnek is tekinthető az őket megcélzó képzési, ismeretterjesztési portfólió.

Az egyetemi hallgatók esetében az egyik legnagyobb lehetőséget a teljes szegedi Bölcsész- és Társadalomtudományi Karnak tartott *Könyvtár- és informatikai alapismeretek* kurzusunk¹² jelenti. Szintén a reguláris képzésben, bizonyos doktori iskolák esetében a PhD-hallgatókat célozzuk meg a *Szakirodalmazás és tudományos publikálás* kurzussal¹³. A konkrét tanrendi képzésen kívül fut az elsősorban szakdolgozókat megcélzó *Kölcsönözz ki egy könyvtárost!* projektünk¹⁴, ahol szakértő könyvtárosok egy-egy személyes konzultáció során tájékoztatják a diplomaszerezés előtt álló hallgatót a legfontosabb forrásismereti tudnivalókról, a plágium elkerülésének fontosságáról és az alapvető idézési szabályokról. A személyre szabott konzultációkon azokat az általános formai ismereteket próbálják meg átadni a könyvtáros kollégák a hallgatóknak, melyek révén hitelessé tud válni egy szakdolgozat.

Néhány éve könyvtárunk harmadik missziós tevékenysége is fejlődésnek indult. Ennek keretében tematikus, a tudományos szakkönyveknél valamelyest könnyedebb hangvételű, előismeretek nélkül is érthető, ugyanakkor igényes és ellenőrzött ismereteket közlő tudományos-ismeretterjesztő válogatást alakítottunk ki *Sci-eszta polt*¹⁵ néven. Ehhez kapcsolódóan havonta szervezünk ismeretterjesztő, tudománynépszerűsítő előadásokat, amelyeket az egyetemről felkért szakértő előadók tartanak. Az előadásokat rögzítjük és YouTube-csatornákon is közzétesszük azokat¹⁶. Néhány kiragadott példa, a témák jellegét bemutató: Zöld GMO-k és azokon túl¹⁷, Gyógynövényekről régen és ma¹⁸.

Videós tevékenységünket egyébként is fokoztuk az elmúlt időszakban, ugyanis nagy lehetőséget látunk benne a felhasználóképzés és szolgáltatásaink népszerűsítése terén. A közeljövőben mindezt szeretnénk egy koherens egészévé szervezni és kiegészíteni, egyfajta könyvtárismereti MOOC-kurzus¹⁹ létrehozását megcélözva. Néhány példa, a könyvtárhasználati segédletként működő videóink jellegét illetően: Publikáció feltöltése repozitóriumba az MTMT2 felületéről, E-források otthonról – proxybeállítás Mozilla Firefoxban, Hosszabbítás és raktári kérés otthonról²⁰. Az egyre nagyobb számú külföldi ügyfél miatt különösen fontos, hogy ezek a segédanyagok angolul és magyarul is elkészüljenek. Ez utóbbi megállapítás természetesen nem csak a videós anyagokra érvényes. Mindezek miatt az angol nyelvű tartalmaink minőségbiztosítására külön lektoráló munkacsoportot alakítottunk, amely publikálás előtt átnézi az idegen nyelvű szövegeket, növelve ezzel az intézmény kommunikációjának minőségét, hatékonyságát és hitelességét.

Talán az eddigiekből is látható, hogy az intézményi hitelességre való törekvés tudatos tervezést és cselekvést igényel. Mindezek alapját kétségkívül a tudatos munkaerő-gazdálkodás, valamint az önképzés és a szakképzés adja.

Hiteles könyvtárat csak hiteles munkatársakkal lehet csinálni! Kollégáink naprakész-ségét biztosítandó két-három hetente belső továbbképzéseket szervezünk, ahol egyrészt a konferenciákon vagy más szakmai eseményen részt vett munkatársak számolnak be a megszerzett ismeretekről. Hasonló alkalmakon egy-egy felkért előadóval az új munkafolyamatok, vagy szolgáltatások kerülnek bemutatásra. Általában mindez saját belső erőforrásból zajlik, de természetesen külső előadók is előfordulnak továbbképzéseinken, például egy-egy tartalomszolgáltató cég tréningje során. Ami a külső, intézményesített képzési lehetőségeket illeti, élve a kínálózó lehetőségekkel, kollégáink gyakorta részt vesznek a Könyvtári Intézet által szervezett továbbképzéseken.

Mindezek mellett rendkívül fontosnak tartom kiemelni munkatársaink óraadóként való részvételét a szegedi, egyetemi szintű informatikus könyvtáros képzésben. Intézményként gyakorlati helyszín biztosításával működünk közre a következő könyvtáros generáció képzésében. Ezek a lehetőségek sokat segítenek abban, hogy egyfajta tehetség-gondozási tevékenységet is felvállalva, aktív „fejvadászatot” tudjunk folytatni az informatikus könyvtáros hallgatók körében.

Szerzői támogatás, MTMT, repozitóriumok és a hitelesség

A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) megkerülhetetlen témát jelent, ha a tudományos könyvtárak és a hitelesség kérdéskörét tárgyaljuk. Súlyos félreértés – amely a napi sajtóban többször előfordult –, hogy az MTMT-t közhiteles adatbázisnak tartják. A rendszer nem tud közhiteles adatbázisként működni, hiszen nem ez a működési modellje, ahogyan azt Kollár István²¹ vagy Áts József²² az MTA KIK MTMT osztályának vezetője is kiemelte. Ez nem azt jelenti, hogy az MTMT, illetve sokkal inkább a működtető adminisztrátorok ne törekednének arra, hogy a felvitt adatok minél teljesebbek és hitelesebbek legyenek. Ennek egyik fontos indikátora a rekordállapot (szerzői, admin láttamozott, érvényesített, hitelesített rekord). Az MTMT-ben található pontos bibliográfiai és tudományometriai adatok a különböző intézményi statisztikák, pályázatok esetében megkerülhetetlenné váltak. Saját intézményünk gyakorlatában jelenleg négy előmeneteli eljáráshoz, pályázathoz végeznek igény esetén a könyvtár MTMT adminisztrátorai listaellenőrzéseket: PhD-eljáráshoz, habilitációhoz, egyetemi tanári kinevezéshez és MTA doktora pályázathoz²³. A Szegedi Tudományegyetemen igen kiterjedt, a könyvtáron jóval túlnyúló adminisztratori hálózati modellben működik az MTMT²⁴, erős könyvtári képzési, konzultációs háttérrel. Az MTMT-vel szoros szimbiózisban léteznek a (minősített) repozitóriumok, amelyeknek több funkciója közül az egyiket mindenképpen a feltöltött dokumentumok hitelesítése jelenti.

Az elmúlt néhány évben egyre több azonosítással/azonosítókkal kapcsolatos feladat találta meg a könyvtárat: hozzánk került az egyetem számára szükséges ISBN/ISSN-igénylések ügyintézése, a DOI-azonosítók regisztrációja (kb. 15-20 kurrens folyóirat, könyvek egyre rendszeresebben), az ORCID-²⁵ és más szerzői profilokkal kapcsolatos tanácsadás, népszerűsítés. Ezen a területen tavaly ősszel hatalmas munkát jelentett az SZTE-hez tartozó, több mint 4600 Scopus szerzői profil átnézése és a hibák jelzése az adatbázis gondozói felé, mellyel jelentősen nőtt az adatok tisztasága, hitelessége. Hasonló adattisztítást tervezünk a Web of Science adatbázis esetén, amint erre a szolgáltató megteremti a szükséges informatikai hátteret.

Az egyetemi szerzők támogatását megcélzó csomagunk *Szerzői Eszköztár* néven²⁶ fut, amelynek egyik fő célját szintén a hiteles információk rendelkezésre állásának növelése képezi a publikáló kutatók sokrétű, szakszerű tájékoztatásán keresztül. A szolgáltatáscsomag kiemelt témái az Open Access és az ahhoz kapcsolódó területek: folyóiratrangsorok, parazita folyóiratok körüli tanácsadás, de ennek keretében működtetjük feltételekhez kötött APC²⁷ támogatási rendszerünket is. Ezen túl, az idei évben olyan, újszerűnek mondható szolgáltatásokat vezettünk be, mint a plágiumellenőrzés (a szerzőket és a szerkesztősegeket is megcélozva), a lektorálás, és a copyright-ügyintézés. Egy másik projekt keretében az SZTE Open Journal Systems-platfomon²⁸ otthont adtunk a Szegedi Tudományegyetemhez köthető 16 folyóiratnak. A rendszer üzembeállításával határozott célunk volt, hogy technikai színvonalában meghaladjuk a tanszéki honlapokon szétszórta PDF-ek világát. A platformnak köszönhetően egy felületről, sok nemzetközi adatbázis felé disszeminálva, DOI-számokkal ellátva váltak hozzáférhetővé az egyetemhez köthető szakfolyóiratok.

Összefoglalás

Összességében elmondható – legalábbis az írás szerzője szeretné ezt hinni –, hogy a tudományos és szakkönyvtárak küldetészerűen hitelességre törekvő intézmények. Ezt egyre több olyan szolgáltatás támasztja alá, amelynek kulcsát a hitelesség jelenti: mennyiségében és mélységében is megnőtt a hitelességet, továbbá valamilyenfajta hitelesítést megkövetelő szolgáltatások száma. Napi elvárás, hogy a könyvtáros hiteles, kompetens szereplőként tudjon megjelenni az interakciókban, és hogy minőségi, releváns információt tudjon szolgáltatni az olvasók számára.

Saját intézményünk vonatkozásában a növekvő látogatottsági adatok és az elmúlt években lényegesen fokozódó használói igény – melyet a statisztikák, az elégedettségmérések és a személyes közlések egybehangzóan megerősítenek – mind igazolni látszanak hitelességre törekvő stratégiánk helyességét. Ugyanebbe a trendbe illeszkedik a három évvel ezelőtti, a nyitvatartás jelentős meghosszabbítására vonatkozó használói igény, majd az arra adott fenntartói válasz.²⁹

Jelen írás tételmondatának tekinthető, hogy *a hitelesség elsősorban a munkatársakon keresztül tud megnyilvánulni*. A következő fontos pont, hogy a bizalomépítés csak professzionális felületeken keresztül tud megvalósulni. Ennek egyik alapját képezi a brandépítés, amely mind az analóg felületekre (plakátok, tájékoztatótáblák, infrastruktúra), mind a digitális felületekre (honlapok, YouTube, Facebook, Instagram stb.) ki kell, hogy terjedjen.

Valamint fontosnak gondoljuk, hogy csak a valóban sokcsatornás, interaktív kommunikációtól tud igazán hitelessé válni egy szervezet: figyelve ügyfelei kérdéseire, észrevételeire, meghallgatva azokat, közel valós időben kompetens válaszokat nyújtva. A felsőoktatási és közművelődési könyvtárak esetében egyaránt kiemelt szerep jut még a felhasználóképzésnek a digitális írástudás és az általános tudatosság növelésén keresztül. A forráskritika és a kritikus gondolkodás – különös tekintettel a webtartalmakra – egyre fontosabb, mivel az álhírek és áltudományos tartalmak tengerében napról napra nehezebb az eligazodás. Ezen az akadályokkal és csapdákkal teli terepen nagy segítséget tud nyújtani egy értő, erre kiképzett könyvtáros. A trendek egy irányba mutatnak: várhatóan a könyvtárak *hiteleshelyi* szerepe a jövőben még fontosabbá válik!

Jegyzetek

1. A tanulmány a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 51. székesfehérvári vándorgyűlésén, 2019. július 4-én, a Tudományos és Szakkönyvtári Szekcióban elhangzott előadás írásbeli kivonata.
2. Kőfalvi Tamás: *A hitelésbelyek a középkori Magyarországon* = Acta Universitatis Szegediensis : acta historica, 125. évf. 2007. 79. p. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/acthist/article/view/10467/10359> ; <http://acta.bibl.u-szeged.hu/2990/> (2019.09.10.)
3. Rózsa György: *Hagyomány, korszerűség, integráció. 175 éves a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára* = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 48. évf. 2001. 6-7. sz. 249. p. <http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/2242> (2019.09.10.)
4. Monostori Imre: *A könyvtár mint hitelés hely* = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 11. évf. 2002. 5. sz. 8–12. p. <http://www.epa.oszk.hu/01300/01367/00029/pdf/01konyvtarpolitika.pdf> (2019.09.10.)
5. Nagy Gyula – Molnár Sándor – Kokas Károly: *A könyvtárak jövőjéről – Reflexiók egy előzetes kutatási jelentés kapcsán* = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 64. évf. 2017. 2. sz. 68. p. <http://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/901> (2019.09.10.)
6. Fehér Miklós: *A könyvtárak szerepe a települési közösségfejlesztő folyamatokban*. Budapest, 2018. június 11. Az előadás prezentációja innen érhető el: https://cselekvokozossegkek.hu/wp-content/uploads/Feh%C3%A9r_M_A-k%C3%B6nyvt%C3%A1r-szerepe-a-k%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9gfejleszt%C3%A9sben.pdf (2019.09.10.)
7. <https://sikertitka.cafeblog.hu/2015/03/12/a-fank-konyvtar-liszt-tej-tojas-es-nemi-amerika> (2019.09.10.)
8. Stóhr Lóránt: *Az emlékezet újjáteremtésének helye. Beszélgetés Zádori Zsuzsával, az OSA Archivum archívátorával*. <https://filmkultura.hu/regi/2008/articles/profiles/zadori.hu.html> (2019.09.10.)
9. Emmertné Szerőcsei Dóra: *A legnagyobb hazai műszaki könyvtár története. 160 éves a Műegyetemi Könyvtár. 125 éves az Országos Műszaki Könyvtár* (Műszaki tudománytörténeti kiadványok 29.) Budapest, BME OMIKK, 2009. <http://www.omikk.bme.hu/tudtort/29> (2019.09.10.)
10. Antal Istvánné – Karácsony Gyöngyi – Kálóczi Katalin – Keveházi Katalin – Nagy Zsuzsanna (2018): *A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018–2023. Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumának javaslata*. http://ekk.org.hu/sites/default/files/EKFJ_2018_2023a.pdf (2019.09.10.)
11. <http://www.ek.szte.hu/az-on-konyvtarosa> (2019.12.19.)
12. Bővebb információ: <http://www.ek.szte.hu/konyvtar-es-informatikai-alapismeretek> (2019.09.10.)
13. Bővebb információ: <http://www.ek.szte.hu/szakirodalmazas-es-tudomanyos-publikalaskurzus> (2019.09.10.)
14. <http://szakdolgozat.ek.szte.hu/> (2019.09.10.)
15. <http://www.ek.szte.hu/sci-eszta-polc/> (2019.09.10.)
16. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLiAvwbbmRQxCUjzfpshPDWAJiFs6zUF1> (2019.09.10.)
17. <https://www.youtube.com/watch?v=wqA15Fc0gkM> (2019.09.10.)
18. https://www.youtube.com/watch?v=jZshHTPj_U (2019.09.10.)
19. „A MOOC, a Massive Open Online Course, azaz tömeges nyílt online kurzusok rendszere 2012-ben alakult ki, a távoktatási előzményekből, az amerikai felsőoktatási intézmények együttműködéséből. A MOOC mozaikszó – amit magyarul „muúik”-nak ejtenek – mögötti új tanulási forma népszerűségének titka, hogy a képzéshez bárki és a világ bármely pontjáról csatlakozhat. Az online képzés tananyaga és feladatai az internet segítségével jutnak el a hallgatókhoz. A résztvevők online technológiák segítségével egymással is kommunikálnak, egymástól tanulva cserélik ki tapasztalataikat. A tanfolyam sikeres lezárásához ugyanúgy teljesíteni kell a követel-

- ményeket, mint a hagyományos tantermi képzés esetén. A sajtóhírek alapján is föltűnő, hogy a MOOC globális kezdeményezéssé alakult át, de elsősorban az angolszász nyelvterületen működő egyetemek jelennek meg a nagyobb oktatási platformokon. Például a Coursera és az edX kínálata folyamatosan bővül: a Coursera 2015-ben tált 1400 kurzusára több mint 16 millió diák jelentkezett.” Forrás: *Az online kurzuskínálat bővítése az SZTE képzésfejlesztésének része. Interjú az SZTE oktatási rektorhelyettesével, Prof. Dr. Karsai Krisztinával*, 2017.08.04.) <https://u-szeged.hu/sztehitek/2017-augusztus/online-kurzuskinalat?objectParentFolderId=19412> (2019.09.10.)
20. Valamennyi videó elérhető az alábbi linken: <https://www.youtube.com/user/sztebibl> (2019.09.10.)
 21. Kollár István: *Álom vagy valóság? – egy (fél)automatikusan működő bibliográfiai adatbázis felé* = Magyar Tudomány, 171. évf. 2010. 6. sz. 684–693. p. <http://www.matud.iif.hu/2010/06/04.htm> (2019.09.10.) ; https://epa.oszk.hu/00600/00691/00078/pdf/ttud_2010_06_684-693.pdf (2019.09.10.)
 22. Áts József *Az MTMT és az intézményi hozzáférések problémáinak* című előadásában tért ki rá, amely a 11. Informatio Scientifica – Informatio Medicata konferencia harmadik napján, 2014. szeptember 26-án hangzott el. Az előadás prezentációja innen érhető el: <https://lib.semmelweis.hu/app/getFile&id=2200> (2019.09.10.)
 23. <http://szerzoknek.ek.szte.hu/palyazatok-kinevezesek-elomenetek> (2019.09.10.)
 24. <http://szerzoknek.ek.szte.hu/szte-mtmt-adminisztratorok> (2019.09.10.)
 25. Open Researcher and Contributor Identifier
 26. <http://szerzoknek.ek.szte.hu/> (2019.09.10.)
 27. APC = article processing charge, vagyis közlési díj. Az SZTE Klebelsberg Könyvtár Open Access gyakorlatáról ebben a cikkben olvashat bővebben: Kevházi Katalin: *Nyílt hozzáférés a gyakorlatban* = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 63. évf. 2016. 5. sz. 193-197. p. <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/62> (2019.09.10.)
 28. <http://www.ek.szte.hu/ojs/> (2019.09.10.)
 29. A korábbi hétköznapi nyitvatartás (08:00-20:00) két órával lett hosszabb, azaz hétköznapokon este 10-ig tart nyitva az intézmény.
-
-

SZTE
KLEBELSBERG
KÖNYVTÁR

Tóth Judit – Sarlós Boglárka – Kiss Attila István

Térhasználat és térbiztonság Az én könyvtáramban: fókuszban az online és offline akadálymentesítés

Az én könyvtáram projekt szervezésében 2019. június 3-án és 4-én szakmai találkozót tartottunk a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtárban. A programon a projekt keretében tevékenykedő negyvenfős országos könyvtári szaktanácsadói hálózat tagjai vettek részt, akik immár negyedik alkalommal találkoztak hasonló körben. A továbbképzések mindig egy-egy téma részletesebb kifejtésével foglalkoznak, most – tekintettel arra, hogy a projekt egyik kiemelt célja a hátrányos helyzetű, illetve fogyatékossgal élő használók igényeinek kielégítése – a térhasználat, térbiztonság kérdésköre, az online és offline akadálymentesítés lehetőségei kerültek napirendre. Az elhangzottak nemcsak a szaktanácsadók, hanem a szakma szélesebb nyilvánossága számára is hasznosak lehetnek.

Az én könyvtáram projekt, melyről a *Könyv, Könyvtár, Könyvtárosban* már több alkalommal jelent meg részletes beszámoló, az Emberi Erőforrás Operatív Program *Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek* című, EFOP-3.3.3-VEKOP/162016-00001 kódszámú pályázat, melyet a konzorciumvezető Szabadtéri Néprajzi Múzeum (SZNM) és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) mint felkért konzorciumi partner közösen valósít meg bruttó kétmilliárd forintos keretösszegeből, ágazatonként 1-1 milliárd forintból gazdálkodva. E kiemelt fejlesztési program 36 hónap alatt – 2020. január 31-ig – valósul meg. A program részleteiről a lap korábbi számain túl a projekt portálján érhetőek el információk, a www.azenkonyvtaram.hu címen.

Országos könyvtári szaktanácsadói hálózat

Az országos könyvtári szaktanácsadói hálózat a köznevelést támogató könyvtári szolgáltatások fejlesztését megvalósító *Az én könyvtáram* program keretében 2017. augusztus

1-jén kezdte meg munkáját. Megyénként és Budapesten két-két fő képviseli a projektet országos szinten.

A szaktanácsadókat a megyei könyvtárakkal kötött együttműködési megállapodások alapján a megyei igazgatók jelölték ki. A hálózat tagjai meglévő főállásuk mellett 2020. január 31-ig látják el feladataikat, melyhez több, a tevékenységüket támogató képzésen is részt vettek. A hálózatosodás támogatására, a hasonló tevékenységet végző múzeumi koordinátori hálózattal közösen, hét regionális és három országos tapasztalatcsere segíti a szaktanácsadók munkáját, ezek közül már csak a decemberi konferencia megvalósulása áll a projekt előtt.

A könyvtári szaktanácsadók a program országos képviselői, akik saját megyéiken belül a projekt egyfajta hírnökeiként folyamatosan tájékoztatják a helyi szakembereket az aktuális hírekről, új információkról és biztatják őket a program keretein belül megvalósuló szakmai programokon és képzéseken való részvételre.

2018-ban kiemelt feladatuk volt a projektben fejlesztett mintaprojektek megvalósításának elősegítése. Megyénként minden fejlesztési iránynak megfelelően minimum egy-egy, összesen – lakosságszámtól függően – négy-hat mintaprogram került megvalósításra, melyek utóéletének nyomon követését azóta is végzik.

Ezenkívül támogatják a pedagógusok érzékenyítését célzó könyvtári kezdeményezéseket, koordinálják a területi szakmai műhelyek tevékenységét és közvetítik a módszertani eredményeket. Részt vesznek helyi, regionális és országos szakmai napokon, illetve könyvtárosok és pedagógusok számára rendezett szakmai eseményeken, konferenciákon is, melyek szervezésében maguk is közreműködnek. A tervezett hatvan megyei rendezvényből eddig negyvenhárom alkalom valósult meg, mintegy kétezer-hétszáz könyvtáros és pedagógus részvételével. Az őszi félévben továbbra is részt vesznek a projektben megvalósuló rendezvények szervezésében, melyeken a színvonalas szakmai előadások mellett a könyvtárosok megismerhetik a projektben fejlesztett mintaprogramok közül az adott megyében kipróbáltakat is.

Szeptembertől további izgalmas feladatok várnak a megyei szaktanácsadókra, hiszen közreműködnek majd a könyvtárosok körében 2017 őszén végzett online digitális DigComp-felmérés idejű ismétlésének lebonyolításában, illetve a módszertan alkalmazását vállaló könyvtárak számára szervezett konzultációk szervezésében.

A könyvtári szaktanácsadókkal a projekten belül a szaktanácsadó-koordinátori csoport tartja a kapcsolatot, akik a budapesti EFOP-projektirodában, valamint a szakmai napokon a helyszínen segítik a megyei képviselők munkáját. Továbbá rendszeresen szervezik és koordinálják a megyei, regionális és országos rendezvényeket.

Szaktanácsadók IV. országos szakmai találkozója

Júniusban a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtárban rendezték meg a sorban már negyedik, kifejezetten könyvtári szaktanácsadóknak szánt kétnapos szakmai programot.

A nagyjából félévente megrendezett találkozók fő célkitűzése a szaktanácsadók tájékoztatása a projekt előrehaladásával és a várható feladataikkal kapcsolatban. Emellett a szervezők igyekeznek minden alkalomra érdekesítő, az egyéni és szakmai látásmód szélesítését szolgáló előadásokat is biztosítani a folyamatos fejlődés érdekében.

Természetesen a jó hangulatú rendezvényeken a csapatépítő játékok sem maradhatnak el, hiszen a projekt egyik fő célkitűzése a szoros szakmai kapcsolatokon alapuló országos szaktanácsadói hálózat megteremtése volt, amelyet reményeik szerint mára sikerült megteremteniük.

A könyvtári szaktanácsadói hálózat létrehozása óta szerveztek már országos szakmai találkozókat Budapesten, Szolnokon, Székesfehérváron és ezúttal Veszprémben. Az ötödik, és egyben utolsó kétnapos rendezvényre pedig várhatóan Bács-Kiskun megyében kerül majd sor az őszi félév során.

A rendezvényeken számos neves előadót, valamint az aktuális könyvtári trendekhez igazodó témakört ismerhettek meg a szaktanácsadók. A szakmai találkozók szócímű esett már többek között a sajtóval való kommunikáció és a megjelenés fontosságáról, melyről dr. Fodor Péter, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója tartott előadást, valamint a jövő könyvtáiról és könyvtárosairól dr. Z. Karvalics László, a Szegedi Tudományegyetem docensének bemutatójában. További érdekes témák is előkerültek, mint például a chatbot és a könyvtár kapcsolata, melyről Makay József kiberbiztonsági szakértő adott bővebb tájékoztatást, és a Z és alfa generációk világgképével, újfajta könyvtári igényeivel való ismerkedés Steigervald Krisztián generációkutató segítségével.

A veszprémi program fő témája a projekttel és a szaktanácsadói feladatokkal kapcsolatos előadásokon túl a tér–biztonság–érzékenyítés szerepe volt az online és az offline környezetben.

Az elsőre talán kissé furcsán hangzó megfogalmazás valójában a főként gyerekekre leselkedő internethasználattal kapcsolatos veszélyekre, a könyvtári terek berendezésére, valamint a fogyatékossgal élők könyvtárhasználatának nehézségeire utal. Ezeket a témaköröket előadások, valamint workshopok formájában járták körül a résztvevők.

A programról részletesebben

A kétnapos szakmai rendezvény első napján a résztvevők elsőként dr. Baracsi Katalin LL. M. családjogi szakjogász, internetjogász *Iránytű a digitális mindennapokhoz* című előadását hallgatták meg.

Iránytű a digitális mindennapokhoz

Dr. Baracsi Katalin LL. M. családjogi szakjogász és internetjogász

Országghatáron belül és kívül is tart internetbiztonság témájú foglalkozásokat, tréningeket az általános iskolástól az egyetemista korosztályig. Szülőknak, pedagógusoknak, szakembereknek hozza közelebb a digitális világ mindennapjait és teszi őket magabiztossá, hogy a környezetükben is tovább tudják adni a megszerzett információkat. Szakmai testületek (pl. Gyermekvédelmi Internet Kerekasztal – NMHH; No Hate Kampánybizottság, Nemzeti Ifjúsági Tanács – Nemzetközi Munkacsoport Tag) delegáltja. Koordinál és önállóan is készít szakmai anyagokat, programokat (pl. Safer Internet Program; Hegyvidék ONvédelem; Bűnmegelőzésért a digitális világban; Tegyük együtt a biztonságunkért! – Biztonságos életre nevelés; Digitális kaland – magabiztos pedagógusként a mindennapok internetében). Jelenleg szabadúszó szakértőként segít állami és civil szervezeteket.

Az előadás keretében felmerült az ismert negatív jövőkép, mely szerint az internet térhódításával lejárt a könyvek ideje, és előbb-utóbb a könyvtárosok munkájára sem lesz szükség, hiszen az interneten megtalálható minden, ami a mindennapokhoz kell.

Dr. Baracsi Katalin szerint azonban nem kell ennyire borúsán látni a helyzetet, hiszen a könyvek és a digitális világ jól megférnek egymás mellett, a könyvtárosokra pedig igenis nagy szükség van. Legfőképp abban, hogy a digitális világ útvesztőjében is iránytűként tudjanak utat mutatni az érdeklődőknek.

Előadásában kitért arra is, hogy bár életünket behálózzák az okoseszközök és az azon keresztül elérhető applikációk és játékok világa, nem mindegy, hogy mikor mit és hogyan használunk. A megfelelő választáshoz elengedhetetlen a hiteles információ és a felelős használat, amit a generációk egymástól tanulhatnak meg a legjobban, s aminek átadásában a könyvtárosoknak kiemelkedő szerepe lehet.

Dr. Baracsi Katalin internetjogász

Az előadás egy játékkal indult, ahol a szaktanácsadóknak a fiatalok körében „trendinek” számító dolgokat kellett kép alapján felismerni. Nagy nevetések, fejszóváltások, felismerő homlokra csapások váltogatták egymást a hallgatóság soraiban.

A hangulati alapozás után következett az előadás gerincét alkotó cyberbullying (internetes bántalmazás) témakörének feldolgozása, mely során a kiközösítés, kibeszélés, internetes zaklatás, sexting szakkifejezések hétköznapi megnyilvánulásairól és azok érzelmi hatásairól elmélkedtek a résztvevők. A téma alapos ismerete kifejezetten fontos azoknak, akik emberekkel foglalkoznak, hiszen bármikor megtörténhet, hogy egy-egy bajban lévő tőlük vár megoldást, segítséget.

Az előadás zárásaként dr. Baracsi Katalin bemutatta a témában segítségként szolgáló weboldalak és applikációk elérési helyeit, melyek hasznosak lehetnek, ha valaki könyvtárosként vagy magánemberként segítséget szeretne nyújtani a bajba jutottaknak.

A nagy sikerű előadás után a könyvtári szaktanácsadók egy, *Az én könyvtáram* projektben fejlesztett, hasonló témakört érintő mintaprogrammal ismerkedhettek meg Litkei-Nyíri Anita mintaprogram-fejlesztő, a szolnoki Verseyhy Ferenc Könyvtár munkatársának előadásában.

A *Védd magad! Önvédelem a neten* című mintaprogram célja, hogy az általános iskola 5–6. osztályos tanulói olyan módszerekkel ismerkedjenek meg, melyek segítik őket az internet világában való biztonságos eligazodásban, akár tanulási vagy szabadidős céllal használják azt. Fontos eleme a kritikai gondolkodás fejlesztése és az etikai szabályok átadása az internetes kommunikáció területén. A mintaprogramról az érdeklődők bővebben tájékozódhatnak a www.azenkonyvtaram.hu oldalon.

Mintaprogramok

A projekt első évében történt meg a könyvtári jó gyakorlatok összegyűjtése, és ezek értékelését követően a kiválasztott pályázatokból került továbbfejlesztésre összesen kilencven mintaprogram. A jellemzően három modulból álló mintaprogramok a projekt fejlesztési irányainak megfelelően az alábbi célokhoz kapcsolódnak: az olvasáskultúra-fejlesztés támogatása, a digitális írástudás közvetítése, a könyvtárhasználat és információkeresés fejlesztése, valamint a szövegértés támogatása. A programok igazodnak a köznevelés igényeihez, és olyan izgalmas területeket ölelnek fel, mint például az olvasás megszerettetése, népszerűsítése gamifikációs eszközökkel, a világhálón elérhető digitalizált közgyűjteményi tartalmak, a robotika, a programozás, a személyre szabott tanulási módszerek, vagy éppen az internet biztonságos használata. A programok előtérbe helyezik az interaktív feladatmegoldásokat, az élménypedagógiát és a kooperációt. A fejlesztés során kiemelt szempont volt az esélyegyenlőség szerepének növelése, a tehetséggondozás és a kulturális javakhoz való hozzáférés lehetőségének kiszélesítése. A mintaprogramok online elérhetők, szabadon adaptálhatók és kipróbálhatók: www.azenkonyvtaram.hu/fejlesztes

Tervezd meg a könyvtárad belső tereit – csoportmunka

A szakmai nap második felében a könyvtári szaktanácsadók betekintést kaptak a projekt aktuális és jövőbeli ügyeibe, tájékozódtak az őket érintő őszi feladatokról. A napot egy kellemes városnéző sétával zárta a társaság, melyet Soponyai Ilona, a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár munkatársa tartott, s ahol a résztvevők megismerhették Veszprém csodálatos belvárosának történelmét.

Tervezd meg a könyvtár belső tereit! – Körkép a gyermek- és ifjúsági könyvtárak építészetéről, tereiről

A szakmai találkozó második napja két előadásra és workshopra oszlott. Elsőként Németh Szilvia az Alternatív Közgazdasági Gimnázium könyvtárostánárának, valamint Tánczos Tibor, Junior Prima díjas építész *Tervezd meg a könyvtár belső tereit! – Körkép a gyermek- és ifjúsági könyvtárak építészetéről, tereiről* című előadásával egybekötött workshopján vettek részt a könyvtári szaktanácsadók.

Németh Szilvia

2018 óta a budapesti Alternatív Közgazdasági Gimnázium könyvtárostánára. Előtte kilenc éven át a szegedi Rókusi Általános Iskolában dolgozott, ahol több éven keresztül könyvtárpedagógia-tanár szakos nappali és levelező tagozatos hallgatókat mentorált, iskolai könyvtára a hallgatók gyakorlati helyszínéül szolgált. Részt vett Az én könyvtáram Könyvtárhasználat- Információkeresés Szakmai Műhely munkájában. A Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny 2018/19. tanévében a versenybizottság tagja. 2017-től a Könyvtárostánárok Egyesülete elnökségi tagja.

Dr. Tánczos Tibor

Junior Prima Díjas építész, 2015 óta a DMB Műterem Kft. munkatársa. Az építész praxis mellett külsős konzulensként rendszeresen tart tervezési szemináriumot a BME Középülettervezési Tanszékén. 2010 és 2014 között végezte el a BME Építőművészeti Doktori Iskoláját, értekezésének tárgya a kortárs iskolaépületek tervezése volt. Több elméleti cikke jelent meg tanulmánykötetekben és országos szakmai folyóiratokban, többek között az iskolaépítészet és a partneri épülettervezés témájában. Saját építészeti projektjei során a gyakorlatban is nagy hangsúlyt helyez a leendő térhasználók tervezésbe történő bevonására.

Az építészeti műhelyben a résztvevők közösen gondolkodtak arról, hogy a szolgáltatások újításához hogyan lehet célszerűen átalakítani a könyvtári belső tereket és ehhez milyen eszközökkel rendelkeznek a kollégák. Szerencsés esetben a könyvtáros építésszel, belsőépítésszel dolgozhat együtt, de a workshopon arra fókuszáltak, hogy a könyvtár munkatársai akár egyedül is végig tudják gondolni az átalakítás folyamatát.

A könyvtár tereinek tervezése, átalakítása nem történhet meg az intézmény szolgáltatásainak, feladatainak átgondolása nélkül. Így mielőtt a csoportok belekezdtek volna a tervezésbe, megismerkedtek a műhelyvezetők által kiválasztott könyvtárral. Hol található, kik az olvasói, milyen programokat szervez, milyen szolgáltatások fejlesztésére szeretné a hangsúlyt helyezni, milyen céljai vannak a jövőben.

A résztvevők négy csoportban dolgoztak. A munka során a csoportok megkapták a megismert könyvtár nagy méretű, nyomtatott alaprajzait.

Két csoport hazai és külföldi könyvtárak belső tereit nézegetve gyűjtött inspirációt és fogalmazta meg véleményét. A képek a következő tényezőket segítettek végiggondolni: atmoszféra/hangulat, térkapcsolatok, könnyen alakítható térelemek, zaj- és hangtényezők, fix térelemek. Kiemelt feladatuk volt, hogy egy új könyvtári szolgáltatást vezessenek be, és ahhoz megfelelő teret alakítsanak ki. Jelen esetben a szolgáltatás lehetett akár szokatlan, formabontó ötlet is. A csoport tagjai például terápiás szobát (meditációs és jóga foglalkozásokkal), kisállat-simogatót és irodalmi szabadulósobát is terveztek. Végül a megalkotott terekhez/zónákhoz társították a kiválasztott fotókat.

A másik két csoport a könyvtár makettjével dolgozott: térben kellett gondolkodniuk, és elképzelniük, hogy a lekicsinyített falak és berendezési tárgyak hogyan néznének ki a valóságban. Szabadon kiélhették kreativitásukat, hiszen belső falakat bonthattak el, újakat emelhettek, ráadásul az egyik csapat a földszintesből emeletes könyvtárat is építhetett. A makettek esetében először meghatározták az egyes terek nagyságát és funkcióját a fentebb már említett elemekkel. Majd a színes bútorelemek elhelyezése következett.

A műhely lényege a közös gondolkodás elindítása volt, hogy ki-ki a saját könyvtárában is átgondolja a saját tereit, funkcióit, hogy akár a kollégákkal karöltve bele merjenek vágni kisebb-nagyobb átalakításokba.

Borzas és társai a könyvtárban, avagy találkozás segítőkutyákkal és fogyatékosággal élőkkel, valamint érzékenyítő foglalkozás: betekintés a fogyatékosággal élők könyvtárhasználatába

A rövid szünet után következett a szakmai találkozó második napjának záró előadása és érzékenyítő foglalkozása, az esélyegyenlőség és a tér-biztonság témakörének ideje.

Franyó Borbála

1991 óta dolgozik könyvtárosként az ELTE Egyetemi Könyvtárban. Az Egyetemi Könyvtári Szolgálat K21 Minőségfejlesztési programjában az Akadálymentes könyvtár és a Zöld könyvtár munkacsoportok munkájában is részt vesz. Rendszeresen jár különféle képzésekre, amelyek részben a könyvtárszakmához kapcsolódnak, részben a fogyatékosügy területén biztosítanak fejlődést. Így szerzett többek között jelynelvi tolmács végzettséget is, amely révén hallássérültek számára jelynelvi tárlatvezetéseket is tud tartani például a Múzeumok Éjszakáján. A könyvtári tevékenység mellett dolgozott az Ability parkban, a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségében, a Siketek Sport Clubjában, a Motiváció Alapítványnál, ahol projekttervezés, rendezvényszervezés és animátori, ügyfélszolgálati területeken is kipróbálhatta magát. Számos alkalommal tartott fogyatékoságról, akadálymentesítésről szóló előadást, érzékenyítő foglalkozást könyvtárosoknak, legutóbb a BME OMIKK, az OIK, a Publika Magyar Könyvtári Kör szakmai napjain, valamint az OSZK könyvtárosképzésén. Egyedülálló módon, hangjelző segítőkutyája bemutatásával újabb ismereteket is tud nyújtani a kollégák számára.

Franyó Borbála, az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár könyvtárosa, fogyatékosügyi koordinátora elgondolkodtató és kijózanító módon hívta fel a résztvevők figyelmét a fogyatékosággal élők hétköznapijainak nehézségeire. Segítségül magával hozta bűbajos társát, Borzast, a segítőkutyát is, akinek jelenléte természetesen nagyon pozitívan hatott a hallgatóságra. Mivel Borbála maga is érintett, nagyothalló, ezért a program során jelynelvi tolmács közvetítette számára a kollégák kérdéseit, hozzászólásait.

Franyó Borbála könyvtáros, fogyatékosügyi koordinátor és Borzas

Borbála segítőkutya-bemutatóval kezdte előadását, mely során Borzas jelezte számára a telefoncsörgést. A résztvevők megtudhatták, hogy miről ismerhetők fel a segítőkutyák, milyen szabályok vonatkoznak rájuk. Előadásában Borbála fogyatékoság-típusokra bontva mutatta be a fogyatékosággal élők számára nehézségeket jelentő akadályokat. A jogszabályok és statisztikák említése mellett a jó gyakorlatok ismertetése is szerepelt prezentációjában. Zárásként, az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár legfrissebb projektje, a jelELTE során készült felirattal és jelzéssel ellátott kisfilmet vetítette le, amelyben a könyvtári szolgáltatásokról esett szó.

Az elméleti részt gyakorlati foglalkozás követte. Az érzékenyítő csoportmunka során minden csapat kapott egy-egy megoldandó feladatot, amelyek valamely fogyatékoságtípushoz kapcsolódtak. A csoportok egyesével mutatták be az általuk tervezett megoldásokat, figyelembe véve a megadott szempontokat (célcsoport, életkor, szituáció) és az előadás során elhangzottakat. A tervek ismertetését követően a résztvevők közösen kérdéseket, észrevételeket fogalmaztak meg a tervek további javítására.

További szimulációs feladatok támogatták a kollégák érzékenyítését. Mint például hogyan lehet aláírni a nevünket ujjhasználati problémák esetén, vagy milyen érzés szabályokat kevésbé értő autistaként boldogulni? A feladatok során a jeltolmácsolás szituációja is megismerhetővé vált, ezen felül a hallásállapot, a hallókészülékhasználat és a fényviszonyok, a beszéd tulajdonságainak összefüggéseire egyaránt rávilágítottak.

A kezdeti félelmeket, elfogódottságot felváltotta egy érzékeny, odafigyelő, jó megoldásokat kereső attitűd a résztvevők részéről.

A cikkben látható képek Az én könyvtáram projekt tulajdonát képezik.

Forrás: www.azenkonyvtaram.hu

Farkas Katalin – Kőszeginé Tóth Judit

A sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény régi könyveinek katalogizálása

Együttműködés intézmények és könyvtárosok között

A sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény¹

Az 1967-ben Kuklay Antal atya által létrehozott gyűjtemény már megalakulásakor igen sokszínű volt: műtárgyak, könyvek, iratok, papi hagyatékok alkották. Elhelyezése több helyen – egyebek mellett a Sárospataki Római Katolikus Plébánián – valósult meg. A műtárgyak megtekintésére időszakos kiállítások alkalmával nyílt lehetőség. A tárgy- és könyvgyűjteménynek jelenleg otthont adó, a plébánia szomszédságában lévő Szent Erzsébet Házban korábban egyházi elemi, a kommunizmus alatt állami fenntartású általános iskola működött, melyet 1999-ben kapott vissza az egyház.² Az épületben kortárs művészek alkotásaiból rendezett állandó kiállítás, előadás-sorozat mutatja be Szent Erzsébet életét, minden évben megrendezésre kerül a Pünkösdi Szent Erzsébet ünnep és a háztól induló Sárospatak-Kassa zarándoklat.

2003-ban az egyházművészeti műtárgyakat és könyveket a szomszédos parókiáról átköltöztették a felújított épületbe. 2007-ben kezdetét vette nemcsak a könyvek, hanem az őket tartalmazó muzeális könyvszekrények felújítása, konzerválása is. Különösen becses darab az első emeleti folyosón álló 1773 előtt készült jezsuita könyvszekrény, amely a pataki jezsuiták tulajdonában volt, de a parókia beázásakor átnedvesedett és tönkrement. A restaurátorok a plébánia épületébe beépített bútort kibontották, darabjaira szedték, konzerválták, restaurálták, azután a jelenlegi helyén állították össze újra. Ennek köszönhetően ismét eredeti funkciójának tesz eleget: muzeális könyveket óv. Az emeleti folyosón lévő kétszintes könyvszekrény valószínűleg az 1960-as, 1970-es években egy környékbeli ferences rendházból került a gyűjteménybe, a 2000-es évek eleje óta szintén jelenlegi helyén áll.³ 2009-ben tisztítás és konzerválás után kerültek helyükre a konferenciaterem-

ben található muzeális könyvszekrények. A bennük található régi könyvek reprezentatív szerepet is betöltenek. 2012-ben egy újabb nyertes pályázatnak köszönhetően a ház új bútorzatot, könyvespolcokat, katalógusszekrényt kapott. Így méltó és állományvédelmi szempontból megfelelő helyre került a könyvállomány. 2013-ban kulturális közfoglalkoztatott fiatalok közreműködésével megkezdődött a dokumentumok felmérése. Autopszia alapján történt a könyvek tartalmi, formai feltárása, mivel új helyre került, ezért új raktári jelzettel kapott minden dokumentum. A számítógépes nyilvántartásban szereplő leírások bizonyos esetekben csak javításra szorultak, és csupán raktári jelzettel kellett őket kiegészíteni, sokszor azonban egyszerűbb volt új katalógusrekordot készíteni. Minden esetben új dokumentumleírásra és cédulanyomtatásra volt szükség; a szerző és cím szerinti katalógust is újra kellett építeni. A két évig tartó munka során a huszonháromezres könyvállomány minden egyes darabja sorra került. A könyvtár gyűjtőköre vallás és vallástudomány, lelkeségi irodalom, helytörténet, Szent Erzsébet és a Rákóczi család történetének szakirodalmá. 2015-ben elkészült az állomány revíziója.

*A sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjteménynek otthont adó Szent Erzsébet Ház
(Fotó: Feczkó Ágnes)*

A katalógizálás jelenlegi állapota

Az épület felújításának befejezése, a könyvek jelenlegi helyükre kerülése, valamint a 2015-ös revízió után sor kerülhetett a muzeális könyvállomány feltárására. A munka kezdete a 2015. június 29. és július 1. között megrendezett Egyházi Könyvtárak Egyesülése közgyűlése és konferenciájára nyúlik vissza. Szabó Irén, a Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény akkori vezetője mutatta be a gyűjteményt Monok Istvánnak, aki e cikk társszerzőjét, Farkas Katalint, a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtár munkatársát ajánlotta a gyűjtemény tartalmi és formai feltárására. 2016. április 21-én meg-

történt a muzeális könyvek felmérése, majd július 25. és augusztus 5. között sor került a dokumentumok jelentős részének – több mint ezerháromszáz kötet – lefényképezésére. 2017. július 10-étől július 13-áig a konferenciateremben elhelyezett, közel ötszázhetven kötetről is elkészültek az azonosításhoz szükséges fényképfelvételek. A munka folyamán azonnal világossá vált, hogy a könyvek egy részét a helyszínen, autopszia alapján lehet feldolgozni. Ez a fajta feltárás a többszörösen egybekötött többkötetes dokumentumok, kolligátumok, töredékek és a korai, 15–17. században kiadott művek esetén alkalmazható. Aprólékos, paleográfiai ismereteket igénylő feladat a possessorbejegyzések feloldása. 2019-ben a korai és ritka nyomtatványok helyben történő katalogizálásával, valamint a soron következő nyomtatványok távoli azonosításával folytatódott a munka. Mindezt nagymértékben segítették a világhálón elérhető nyílt hozzáférésű digitalizált muzeális tartalmak.

A Római Katolikus Egyházi Gyűjteményben található az eredetileg a sárospataki várában lévő Windischgraetz-könyvtár töredéke. A töredék jelentős részét alkotja a *L'Esprit des journaux françois et étrangers* című folyóirat, melynek teljes tartalma katalogizáláskor egyszerű szerkezetben kereshető és olvasható volt a világhálón – jelenleg ez a honlap sajnos nem érhető el. A Karlsruhei Virtueller Katalog közös keresőfelület találatai nemcsak a muzeális könyvek bibliográfiai leírását tartalmazzák, hanem a leírt könyv gyakran több digitalizált változatát, és mindezt bárki számára szabadon elérhető módon. A hazai kiadású könyvek azonosításához a MOKKA-R, az MKDNY, valamint az SZTE Klebelsberg Könyvtár katalógusa volt mérvadó. A szerzők, szerkesztők, nyomdászok neveinek egységesítése a Kárpát-medencei nyomtatványok esetén nyomtatott lexikonok és a MOKKA-R segítségével, a nyugat-európai kiadványoknál a CERL (Consortium of European Research Libraries), valamint a VIAF (Virtual International Authority File) használatával történt. A könyvekről ISBD-szabványnak megfelelő leírás készül, melyet

A sárospataki jezsuiták által használt 1773 előtt keletkezett könyvszekrény (Fotó: Kőszeginé Tóth Judit)

a Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény könyvtárosa, Kőszeginé Tóth Judit MARC 21 integrált bibliográfiai rekordformátumban tölt fel a Corvina integrált könyvtári rendszerbe. Ezután történik meg a dokumentumok leltározása, valamint az antikváriumok és az OSZK Gyarapítási és Állomány-nyilvántartó Osztály segítségével értékük meghatározása. A katalogizált könyvek az egri Főegyházmezei Könyvtár katalógusában kereshetőek, amely elérhető a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény honlapjáról is.

Gyűjteménytörténet és kutatása

A sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény szellemi elődjének a 15. századi, valószínűleg a jelenlegi gyűjtemény helyén működő plébániai iskolát tekintik. Az iskolában tanult Szalkai László – későbbi esztergomi érsek –, akinek Patakon készült iskolai jegyzeteit a Szalkai-kódex tartalmazza.⁴ Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban lévő kódexről hasonló kiadás készült, melyet Esztergomban 2019. május 24-én, Sárospatakon pedig november 20-án mutattak be.⁵

I. Rákóczi György és III. Rákóczi Zsigmond könyveinek gyűjteményben történő kutatása Szántó Erzsébet nevéhez fűződik. Szántó Erzsébet (1923–2014) angolkisasszony szerzetesnővér, a rend 1949-ben történő feloszlata után a tolcsvai plébánia kántora volt.⁶ Az Országos Széchényi Könyvtár égisze alatt működő Könyvtártudományi és Módszertani Központ (KMK) középfokú könyvtárosképző tanfolyamát 1969-ben végezte el. *Kutatás I. Rákóczi György és III. Rákóczi Zsigmond könyvtárának töredékei után a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény anyagában* című szakdolgozata és a dolgozatról írt bíráló az Országos Széchényi Könyvtárban jelenleg is megtalálható.⁷ Szántó Erzsébet a főúri könyvtár könyveinek vizsgálatához alapos levéltári kutatásokat végzett, és a Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény könyvtárának történetét is megírta. A dolgozatról írt bírálóban „Kitűnő (5). Komoly forrásértékű mű. Kiadásra érdemes.” szövegű értékelés szerepel. Az 1960-as, 1970-es években az Országos Széchényi Könyvtárban számos, papi működéstől eltöltött pap és lelkész végezte el a középfokú könyvtárosképző tanfolyamot. Klasszikus műveltségük, latin, görög és héber nyelvtudásuk segítségével részt tudtak venni levéltári és könyvtári források feltárásában, művelődés- és művészettörténeti kutatásokban. A képzés elvégzésével gyűjteményszervező és vezető könyvtárosokká váltak. Szoros szakmai kapcsolat alakult ki közöttük, mely megkönnyítette az egyházi gyűjtemények kommunikációját. A sárospataki gyűjteményt alapító és gyarapító Kuklay Antal 1966-ban kapott közművelődési könyvtáros képesítést.

Kuklay Antal élete és a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény 1967-es alapítása szorosan összekapcsolódik. Kuklay Antal 1934-ben Csapon született, édesapja kántortanító volt. A sárospataki Református Gimnáziumban érettségizett. Hejccén teológiát, Budapesten, a Hittudományi Akadémián görög és héber nyelvet tanult. 1956-ban részt vett a forradalomban, ezért tíz év börtönbüntetésre ítélték. Hat év letöltött büntetés után, 1963-ban szabadult, Sárospatakon élt, fizikai munkát végzett. 1966-tól, miután elvégezte az OSZK KMK-ban a középfokú könyvtárosi képzést, a sárospataki plébánia könyvtárosaként dolgozott. Az 1960-as évek elejétől idejét és tudását az általa 1967-ben alapított Római Katolikus Egyházi Gyűjteménynek, a helyi régészeti feltárásoknak, közösségi életnek és pasztorációnak szentelte. Értékmentő gyűjtőutakat szervezett a környékbeli plébániákra, ahonnan műtárgyakat és könyveket hozott a parókia elhelyezett

gyűjteménybe. Táborokat, zenei programokat szervezett. 1973-ban tevékenysége miatt hivatalosan előléptették – megkapta a papi működési engedélyt –, ezután viszont eltávolították Sárospatakról. Körömrre helyezték, ahol gyűjtő, értékmentő, pasztoráló, közösségszervező tevékenységét tovább folytatta. 1991-től az általa alapított intézmény vezetője. 2011-ig, nyugdíjazásáig Köröm község plébánosa volt. Jelenleg Mátramindszenten él.⁸

A gyűjtemény történetét a gyűjteményt alkotó könyvek elemzésével, írott források tanulmányozásával rekonstruálhatjuk. Napjaink és a közelmúlt történelme az úgynevezett elbeszélte történelem módszerével is kutatható. Kuklay Antal atyával több riport készült: 1956-ban végzett tevékenységéről Kamarás István és Molnár Adrienne 1987–1990-ben, Körömben készített vele interjút;⁹ életéről 1992-ben rendezett Szakács Sára *A létezés magasabb szintjén* címmel riportfilmet.¹⁰ 2015-ben Szabó Irén és Feczko Ágnes Kuklay Antallal, a gyűjtemény keletkezése szempontjából kulcsfontosságú 1960-as és 1970-es évekről beszélgetett,¹¹ 2019. tavaszán pedig a katalógizálás szempontjából fontosnak tartott muzeális könyvek állományba kerüléséről készült interjú. A kutatáshoz nagy segítséget nyújt a könyvtár dokumentációja. Ide soroljuk a korábbi katalógusokat, többek között *A sárospataki rom. kath. Plebania Könyvtárának Lajstroma 1880* című katalógust; az 1950-ben keletkezett könyvjegyzéket (összeállította: Kuklay Antal, Királyhegyi József, Zachár Gábor); az 1968-as, 1969-es, 1970-es állománygyarapítást dokumentáló füzeteket; az 1975-ben összeállított régi és ritka könyvek jegyzékét (Kuklay Antal). A katalógusok, könyvjegyzékek összehasonlítása a muzeális dokumentumok jelenlegi állapotával további kutatás témája lesz, ehhez a könyvállomány egészének ismerete szükséges. Szintén a könyvtári dokumentáció része az állományvédelemmel, restaurálással kapcsolatos iratanyag. Fontosnak tartjuk kiemelni, hiszen a 2009–2012 között lezajló költözés alkalmával végzett alapos tisztítás, egyes állományból kiemelt kötetek restaurálási dokumentációja

Könyvek a jezsuita könyvszekrényben (Fotó: Kőszeginé Tóth Judit)

a könyvek 2009/2012-es állapotváltozását tükrözi, valamint bizonyítja a muzeális dokumentumok állományvédelmét. A közelmúltban zajló felekezetek közötti együttműködés eredményeként a Sárospataki Református Kollégium Papír- és könyvrestauráló műhelyével a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény közös pályázatot adott be további állományvédelmi munkák finanszírozása érdekében. Sajnos a pályázat nem kapott támogatást.

A muzeális könyvgyűjtemény áttekintése a jelenlegi feldolgozottság alapján

A muzeális könyvek katalogizálása az állomány felénél tart. A korai, ritka nyomtatványok feltárása még nem történt meg, azonban az eddig feldolgozott állomány ismeretében és a gyűjtemény történetét kutatva körvonalazódik a dokumentumok összetétele, amely az értékmentést, a könyvtáralapítás elsődleges célját tükrözi. A könyvek két csoportra oszthatók. Az elsőt a korábban egyházi gyűjteményekben őrzött példányok alkotják: a sárospataki jezsuiták könyvei, a sárospataki parókiái könyvtár, a környékbeli plébániák és egyéb, Magyarországon és a történelmi Magyarországon alapított egyházi intézmények (például szemináriumok) könyvei. Témájukat tekintve egyházjogi, egyház-történeti, filozófiai, liturgiával, hitélettel, valamint Bibliával kapcsolatos művek találhatóak az első csoportban, melyek latin, német és kisebb részben magyar, elvéve héber és szláv nyelven íródtak. A másik csoportot a főúri Windischgraetz-könyvtár töredéke alkotja. A kötetek az 1940-es évek közepéig a Windischgraetz család füzérradványi kastélyában voltak. Történetük, gyűjteménybe kerülésük kalandos, külön tanulmányt érdemel. Témájuk: ókori szerzők művei, történelem, közélet, francia és német irodalom, filozófia, útleírás; nyelvi összetételüket tekintve túlnyomó részt francia, német, kisebb számban latin és magyar dokumentumok.

További feladatok

A könyvtár rendezése nem zárult le, gondozói párhuzamosan több munkafolyamatot végeznek. Ezek közül az egyik a gyarapodás szervezése, dokumentálása. Folytatódik a Kuklay Antal által az 1960-as években elkezdett értékmentő gyűjtőmunka, ennek következtében a Sárospatak környéki parókiákon lévő régi és nem muzeális könyvek nem szóródnak szét, hanem bekerülnek a könyvtár állományába. 2019-ben a tolcsvai plébánián lévő könyvekkel gazdagodott a könyvtár.

A régi könyvek katalogizálása tovább folytatódik. A nehezen azonosítható nyomtatványok feltárása helyben, Sárospatakon történik. 2019. május 27-e és június 1-je között az eddig feltárt könyvek tételeinek javítása, valamint a korai és ritka dokumentumok leírásának megkezdése valósult meg.

A muzeális könyvek katalogizálása kapcsolódik az országos Muzeális Könyvtári Dokumentumok Nyilvántartásához. A törvény által előírt éves jelentésben tükröződik a katalógus tételeinek gyarapodása.

A könyvtárosok célja, hogy a formai és tartalmi feltárás befejeztével a számát tekintve viszonylag alacsony, de rendkívüli történelmi múlttal rendelkező muzeális könyvgyűjteményről nyomtatott katalógus készüljön a magyarországi szellemi örökség megőrzése és átörökítése érdekében.

Jegyzetek

1. Az összefoglaló a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény könyvtárának dokumentumai alapján készült.
2. A gyűjtemény honlapja: <https://rkegy.hu/szent-erzsebet-haz>
3. Kuklay Antal és Szabó Irén szóbeli közlése.
4. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár. MS. II. 395.
5. A kiadás az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény együttműködésével jött létre.
6. Szántó Erzsébet életéről bővebben: *Máterka. Tanítvallomások egy életszentséggel teli útról*. Szerk. és az interjúkat készítette Gróf Lajos; előszó Barna Gábor, Miskolc, Keresztény Értelmiségiek Szövetsége miskolci csoportja, Eszmék és Értékek alapítvány, 2015. 191 p.
7. A szakdolgozat az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézetének Könyvtártudományi Szakkönyvtárában található, a D 590 jelzet alatt.
8. Hetényi Varga Károly: *Papi sorsok a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában III. Az egri, kassai, rozsnyói, szatmári, szépesi egyházmegyék üldözött pappjai*. Abaliget, Lámpás Kiadó, 1996. 215–223. p.
9. Molnár Adrienne: *Az nem lehet, hogy Kuklay Antal 70 éves? Életinterjú Kuklay Antallal* = Országos Széchényi Könyvtár 1956-os Intézet és Oral History Archívum, amely 2019. június 15-től a Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár részeként működik tovább. – http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:tanulmanyok/1956/kuklay (2019.09.20.)
10. *A létezés magasabb szintjén*. Magyar dokumentumfilm. 1992. 43 perc. Rendezte: Szakács Sára. Részlet: <http://www.visszaemlekezesek.hu/video/letezes-magasabb-szintjen-reszlet-kuklay-antrol-keszult-dokumentumfilmbol> (2019.09.20.)
11. Kiadatlan beszélgetés. Lejegyezte: Kelecseny Mónika 2015. július 21-én.

Feldolgozásra váró kötetek (Fotó: Furkas Kata)

A hisztis olvasó is ember

Könyvtárhasználó típusok a biblioterapeuta szemszögéből

Bizonyára minden gyakorló könyvtáros számára ismerős az a szégyellt pillanat, amikor egy jól ismert olvasó megjelenésekor legszívesebben láthatatlanná válna. Több évtizedes könyvtáros pályafutásom alatt nekem is volt néhány kevésbé rokonszenves könyvtárhasználó a praxisomban, akiknek a felbukkanása ilyen-olyan okból, de menekülésre készítetett. Most viszont már felsővezetőként látom ugyanazokat a helyzeteket, amint ijedten, feldúltan, remegve szaladnak ki a kollégák a színpalak mögé egy-egy „nehéz eset” megjelenésekor, vagy épp a velük folytatott személyes beszélgetések során vallanak arról, milyen frusztráló helytállniuk a különféle embert próbáló helyzetekben.

A témával való mélyebb foglalkozás igényét az eddigi felismeréseim indították el, a célom pedig az, hogy valamilyen módon, megismerhető tudás formájában segíteni tudjak, támpontokat adjak az említett helyzetekben önmagukat kiszolgáltatottnak érző könyvtárosoknak.

Személyes szakmai fejlődésem¹ során sikerült mélyrehatóbban megismerkedni a különböző személyiségelméletekkel, és az elsajátított ismeretek a fentebb vázolt cél megvalósításhoz némi felhatalmazást adnak. Meggyőződésem ugyanis, hogy kellő felkészültséggel az alapvetően vesztesre ítélt szituációk is kezelhetőek, s hogy nem kell a problémás helyzetektől sem könyvtárosként, sem emberként megfutamodni.

Kétségtelen, hogy a szociális hálón egyre több és egyre nagyobb lyuk tátong, s valahogy ezekből a holtterekből növekvő arányban kerülnek be a könyvtári terekbe a nehéz sorsú, hányatott életű, hátrányos helyzetű, sérült vagy pusztán végtelenen magányos emberek. Az úgynevezett normális viselkedéstől ők gyakorta eltérnek, de ez ugyanúgy jellemző a különös jómódban élőkre, a szerencselovagokra és a sikert sikerre halmozó olvasókra is. És olykor tagadhatatlanul nehéz a pillanatnyi viselkedés alapján megítélni, ki melyik kategóriába tartozik.

Tény, hogy egyre több a problémás, az együttélés általános normáit betartani nehezen tudó (vagy nem is szándékozó) könyvtárhasználó, s hogy mindannyiunk jól-léte érdekében célszerűbb, ha mi, könyvtárosok lépéseket teszünk annak érdekében, hogy a velük való együttélés minél gördülékenyebb legyen. Például azzal, hogy megismerjük és tipizáljuk őket, valamint tisztába jövünk saját személyiségünk lehetőségeivel és korlátaival, azaz energiát fektetünk önismeretünk folyamatos fejlesztésébe.

A rövid összefoglalás, amire e cikk keretében vállalkoztam alapvetően az alábbi négy kérdéskört érinti:

- Milyen olvasótípusokkal találkozunk a leggyakrabban a könyvtárakban?
- Mi jellemzi e típusokat a személyiségtipológia felől megközelítve?
- Mik a személyes tapasztalatok ezen a téren?
- Hogyan tehetjük a könyvtári találkozásokat mindkét fél részéről a lehető legértékesebbé és problémamentessé?

Könyvtárhasználó típusok a könyvtárakban

Az általam alkalmazott olvasótípológia teljes mértékben saját elképzelésen alapul². Az egyes típusok konkrét elnevezésénél arra törekedtem, hogy minél közérthetőbb, a tapasztalati világhoz közeli fogalmakat használjak az azonosítást megkönnyítendő. Természetesen, mint minden típustan esetében, itt sincsenek tiszta típusok, viszont egy kiindulási alap szükséges ahhoz, hogy megfoghatóan, közérthetően tudjuk körülírni mind az alapkategóriákat, mind pedig az attól való eltéréseket. Ahogy egy tanulmányban olvastam „senki sem illik bele pontosan egy »személyiségdobozba« – de mindenki egy ilyen dobozból lóg ki!”³

Ez alapján a cikkben és az ahhoz kapcsolódó felmérésben is az alábbi könyvtárhasználó típusokat alkalmaztam:

Érdeklődő könyvtárhasználó

Művelt, tájékozott, nyitott személyiség, tisztában van a hétköznapi viselkedés ismérveivel, azokat betartja; kezdeményező a kommunikációban és szívesen fogadja, ha bevonják egy beszélgetésbe. A könyvtárosban legjellemzőbben megjelenő érzés, gondolat az olvasó-könyvtáros interakcióban: egyenrangúság, „a helyemen vagyok”, sikerélmény.

Tanácsstalan, gyámoltalan, bátortalan könyvtárhasználó

Alapvetően visszahúzódozó, félénk személyiség, nehezeére esik kérni, de a felkínált segítséget is nehezen fogadja el; órákig tud ténferegni eredménytelenül, s könnyen előfordulhat, hogy üres kézzel, megoldatlan problémával a fejében távozik órák múlva a könyvtárból. A könyvtárosban legjellemzőbben megjelenő érzés, gondolat az olvasó-könyvtáros interakcióban: tanácsstalanság, elutasítást követően esetleg megalázottság, lenézés, megvetés szájalom, tehetetlenség.

Agresszív, követelőző könyvtárhasználó

Legtöbbször azonnal észrevesszük, ha belép az ajtón, mert gyakran szinte belöki azt, általában nem köszön, és nem is viszonzozza a köszönést, vagy csak odalök egy *jó napotot*, a visszahozott könyveket pedig jó, ha elkapod röptében, bár ritkán hoz vissza könyvet,

akkor is leginkább másét – gyerekét, barátnőét, anyósét. Neki minden jár, viszont őrá semmi nem vonatkozik. Hangja erőteljes, stílusa harsány és visszatetsző. A könyvtárosban legjellemzőbben megjelenő érzés, gondolat az olvasó-könyvtáros interakcióban: félelem, kisebbség, utálat, undor, düh, tehetetlenség.

Vicces könyvtárhasználó

Ő az, akinek mindenről valami humoros jut az eszébe. Nagyon szívesen és kedélyesen mesél, rendszerint minden mással történik meg, s nem vele. Az első két vicc még szórakoztató, de a többit már nem kívánod. Bár alapvetően örökké vidámnak tűnik, sokszor gyanút fogsz, hogy nem chaplini nyomorúság van-e mindezek mögött. Ha magányos, s hosszan a könyvtárban marad, roppant fárasztó tud lenni. A könyvtárosban legjellemzőbben megjelenő érzés, gondolat az olvasó-könyvtáros interakcióban: vidámság, gúny, irigység, kínos feszengés.

Kioktató, lekezelő könyvtárhasználó

Olyan gyorsasággal aláz meg, hogy észre sem veszed. Mindent mindenkinél jobban tud, vagy legalábbis tud valakit, aki jobban tudja. Határozott és lehangoló, gúnyos és kíméletlen, éles a nyelve, s ráadásul sokszor a gyengéinkre tapint rá. A könyvtárosban legjellemzőbben megjelenő érzés, gondolat az olvasó-könyvtáros interakcióban: megalázottság, kisebbség érzése, düh, indulat, harag, jelentéktelenség, tehetetlenség.

Udvarias könyvtárhasználó

Kimért, távolságtartó és teljességgel tisztában van a legalapvetőbb emberi normákkal, így viselkedése kiszámítható, sosem tolakodó vagy türelmetlen. Egyenrangú partnerként kezel. Esetenként modoros, idővel fárasztóvá válik. A könyvtárosban legjellemzőbben megjelenő érzés, gondolat az olvasó-könyvtáros interakcióban: irigység, egyenrangúság érzése, türelmetlenség, gúny, elégedettség.

Hisztis könyvtárhasználó

Üdv az oviban! A hisztis olvasó leginkább önmagára veszélyes, hiszen gondolatai felett átvették az uralmat az érzelmek. Nem tehetsz mást, mint türelmesen végighallgatod az előadást. Valójában a hiszti táptalaja a harag, mely természetes velejárója az életünknek. A probléma abból fakad, hogy nem tanuljuk meg kezelni a haragunkat, és így kontroll nélkül zúdítjuk rá a körülöttünk lévőkre. Igen gyakori, hogy a harag egy korábban átélt megalázó helyzet, bántó kritika miatt hosszú ideje bennünk parázslik, és egy apró kellemetlenség folytán rögtön lángra kap. A kiváltó ok lehet akár az orrunk előtt kikölcsonzott könyv miatti sérelem, vagy pusztán a szembesülés száz forintnyi késedelmi díjjal. A könyvtárosban legjellemzőbben megjelenő érzés, gondolat az olvasó-könyvtáros interakcióban: türelmetlenség, düh, félelem, felsőbbrendűség érzése, gúny.

Komolyra fordítva a szót!

A pszichológiában a legismertebb személyiség típusok meghatározásának alapjait Hippokratész fektette le. Ő az alábbi négy személyiség típusra osztja fel a társadalomban megjelenő alapvető viselkedési formákat:

A **szangvinikus** személyiség extrovertált, szeret a figyelem középpontjában lenni, imád beszélni. Rossz pillanataiban lobbanékony, gyerekes, feladatai elvégzésében felszí-

nes. A szangvinikus személyiség jegyeit ismerhetjük fel az *érdeklődő, vicces és hisztis* olvasói típusban. Általában csapong beszédében, nem szereti a túl sok adatot, igényli, hogy foglalkozzanak vele, hogy ő legyen a középpontban. Hajlamos lehet a hirtelen döntésre, erősen hangulatfüggő is lehet. Kedveli a színes, feltűnő dolgokat, az „akciókat”, például a külön polcon lévő sikerkönyvekért kifejezetten rajong. Értékeli a könyvtáros nyitottságát, kedveli, ha beszélget vele és csak őrá figyel. Időnként túlságosan is naivan közelít a világhoz. Máskor végtelenen szétszórt, nem számít neki se határidő, se paragrafus.

A **kolerikus** személyiség rendszerint igen fejelemzett, magabiztos, vezetésre teremt. Rossz pillanataiban türelmetlen, lekezelő, érzelemmentes. E hippokratészi jegy tulajdonságait fedezhetjük fel az *agresszív, követelőző* és a *kioktató, lekezelő* olvasótípusokban. A legtöbbször kezdeményező és mindig irányításra törekszik. Főleg emiatt okoz fejtörést a könyvtárosoknak. Amit elhatároz, az általában úgy is lesz, nehezen tántorítható el a meggyőződésétől. Sajnos gyakran túlreagálja a dolgokat, és az indulatai uralma alá kerül. Nem szereti elvesztegetni az időt, rögtön a tárgyra tér, s a lehető legrövidebb időn belül távozik. Így a sorban állás, várakozás az ő esetében kockázati tényező! Rövid, tömör, gyors, célratoró tájékoztatást vár el. Beszéde alapvetően távolságtartó, inkább hűvös. Sokszor hiú, s ezt az emberi gyarlását leginkább különlegességekkel lehet tompítani: például, ha egy újdonságot ajánlunk neki, amihez elsőként tud hozzájutni.

A **melankolikus** személyiség befelé forduló, introvertált, visszafogott, komoly alkat, aki hajlamos a negatív, önsanyargató gondolatokra, viszont másokkal szemben gyakran túlzottan kritikus. Megjelenése visszafogott, ápolat, rendezett, talán a legharmonikusabb az összes típus közül. Leginkább az *érdeklődő* és *udvarias* olvasótípusban találkozunk e személyiségjegyekkel, de szélsőséges esetekben a *kioktató, lekezelő* típusnál is tetten érhetjük. Ő az, aki mérlegeli, elemzi a helyzeteket, akár hosszan vacillál, hogy elvigyen-e őt könyvet, vagy inkább csak négyet, hogy a határidőt tartani tudja. Ad a minőségre, számára különösen fontos, hogy milyen környezetben válogathat a könyvek között, mennyire logikus és rendezett az állomány a polcokon, mennyire tud egyszerűen tájékozódni a katalógusban. Mérvadó a könyvtáros megjelenése is számára: nem szereti a szakadt, trottyos személyzetet, a kopott bútorokat, a megsárgult, igénytelen feliratokat, koszos könyveket. A vele való hatékony kommunikáció a türelemre, a részletekbe menő pontosságra, megbízhatóságra épül.

A **flegmatikus** személyiségről a nyugalom szobrát mintázhatjuk. Általában lassú, „molyolós”, nehezen motiválható. Ha rossz napja van, kifejezetten lomha, és általában nagyon nehezen viseli el a változást, nem szívesen vállal felelősséget. Olvasóként leggyakrabban a *tanácstalan, gyámoltalan, bátortalan* és az *érdeklődő* típusban találkozhatunk vele, de szélsőséges esetekben az *udvarias* olvasók közt is felbukkanhat. Nagy erénye a türelem, mindent és mindenkit végighallgat. A vele való kommunikációt segíti, ha figyelembe vesszük, hogy alapjában véve kényelmes, szereti a megszokott helyzeteket, a változatlanságot, ízlése általában nem változik. Viszont nehezen viseli, ha valami nem a megszokott rendben történik. Nem kedveli az új szabályokat, a helyettesítő kollégát, az átforgatott könyvtári tereket, s láthatóan összeomlik, ha elfoglalják kedvenc ülőhelyét a hírlapolvasóban. Amivel segítségére lehetünk a számára kellemetlen helyzetekben, az a türelem, a nyugalom, a biztonság megadása. Ne nyomuljunk, inkább csak terelessük az új körülmények között.

A típusok rövid bemutatását követően ismét hangsúlyoznom kell, hogy tiszta típussal csak a legritkább esetben találkozunk. És ez jó hír, hiszen reménnyel tölthet el bennünket, hogy a tőlünk teljesen eltérő személyiségtípusban is találhatunk valamit, ami közös lehet benne és bennünk. S ha ez a közös pont megvan, akkor sokkal könnyebb a reménytelennek ítélt esetekben is megtalálnunk a közös nevezőt.

Segíti mindezek megértését, ha vetünk egy pillantást a Johari-ablakra⁴. Az elnevezés két pszichológustól, *Joseph Luft*tól és *Harrington Ingham*tól ered, és azt a megállapítást teszi áttekinthetővé, ami szerint a személyiségünk négy területre osztható: *nyílt, zárt, vak* és *sötét* részre, aszerint, hogy mennyire ismerjük saját magunkat, illetve a külvilág mit lát belőlünk. Tanulságos, hogy ezek közül mindössze a nyílt terület ismert egyaránt önmagunk és mások számára. A *zárt* személyiségrész csak számunkra, a *vak* csak a külvilág számára, a *sötét* pedig egyik fél számára sem érzékelhető. A könyvtáros-olvasó interakcióban ez az jelenti, hogy a nyílt terület az, ahol ezt a közös kapcsolódási pontot meg lehet találnunk és a kommunikáció során erre kell építenünk.

Nagyon lényeges, és ma már közismert tény, de mégis gyakran hagyjuk figyelmen kívül, hogy a könyvtárhasználókkal folytatott közvetlen kommunikáció jelentős része (egyes kutatások ezt 93%-ra teszik⁵) nonverbális kommunikációból áll. Tehát a nyelvi kifejezés mellett az alábbi módokon közvetítjük gondolatainkat, érzéseinket:

- mimika (arcmozgás, tekintet);
- pantomimika, gesztusok (a végtagok, illetve a test mozgása);
- vokális jelek (hangsúly, hangerő, hangjejtés);
- proxemika (a kommunikációs felek közötti távolság).⁶

Az elméleti alapvetés után térjünk rá a gyakorlatra, hogyan is élük meg mindezt a könyvtárosok a napi interakciók során!

A felmérés

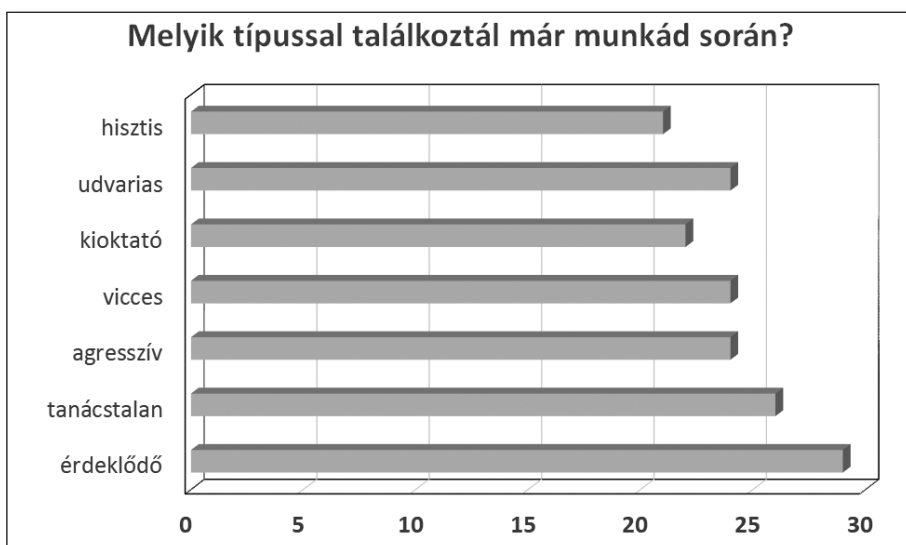
A cikk megírásához a szakirodalom áttanulmányozása mellett egy rövid, néhány kérdést felvonultató online kérdőív tanulságait is alapul vettem. A kérdőívet a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozói körében használt Facebook-csoportban és az általam vezetett 3. régióban⁷ dolgozó munkatársak körében kínáltam fel önkéntes megválaszolásra. A válaszadásra adott rövid határidőt – mindössze öt napot – követően 30 db kérdőív adatai álltak a rendelkezésemre. Azaz a cikkben található, a napi szakmai gyakorlatból levont következtetések alapvetően egy kis mintából eredeztethetők. Annak, hogy mindezt a viszonylag kisszámú minta ellenére is kiindulópontnak tekinthetjük az az oka, hogy egy olyan könyvtár gyakorló szakembereitől származnak az adatok, amelyek országos összehasonlításban is kiugróan nagy a forgalma, s emellett a legkisebb, egyszemélyes könyvtártól a legnagyobb közkönyvtárig minden típus megtalálható a szervezetben. Azaz itt mindenki megfordulhat és minden előfordulhat. És mindenki meg is fordul, s minden elő is fordul.

A feltételezésem az volt a vázolt szakmai háttérből kiindulva, hogy a napi könyvtáros-könyvtárhasználó interakciók körülbelül 25 %-a tartozhat a nehezen megoldható helyzetek közé, melyek esetén az *agresszív, követelőző, a kioktató, lekezelő* valamint a *hisztis* olvasótípussal való találkozásokat véltem a legjellemzőbbnek.

A kérdőív négy kérdést tartalmazott, ebből három esetében a megadott válaszok közül kellett a válaszoló számára legmegfelelőbbet bejelölni, egy kérdésre pedig szabadon

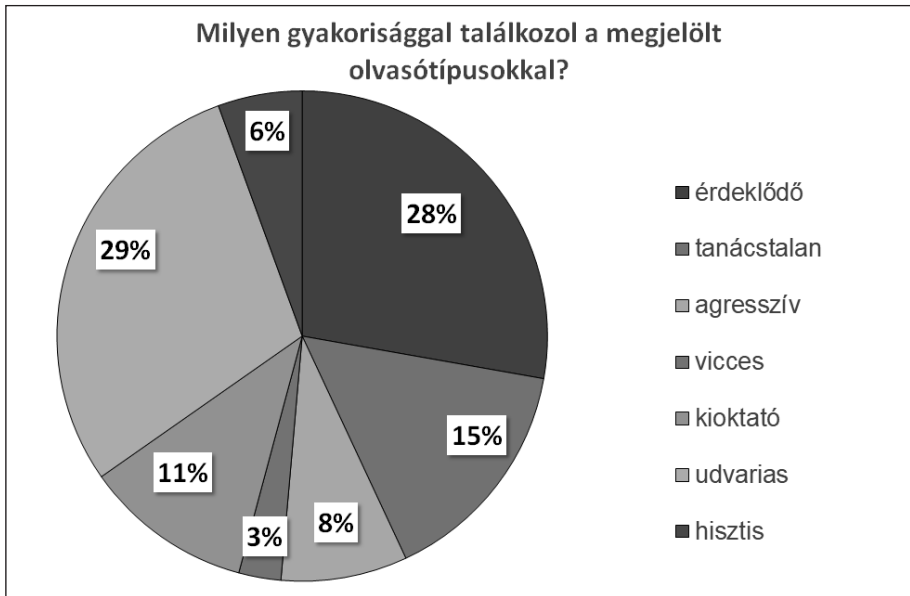
reagálhatott mindenki. A téma aktualitását jelzi, hogy minden kitöltő élt a szabad szavas válasz lehetőségével.

Az első kérdés célja az volt, hogy felmérjem, valóban léteznek-e az általam megnevezett könyvtárhasználó típusok, azaz van-e értelme egyáltalán az egész felmérésnek, a téma nagyközönség előtti felvetésének. Amint azt az első mellékelt grafikon mutatja, a válaszolók több mint 70 %-a találkozott már munkája során mind a hét, általam definiált olvasótípussal. Minden válaszadó ismeri az *érdeklődő* és *udvarias* olvasót, melyet gyakoriságban a *tanácstalan*, *gyámoltalan*, *bátortalan* típus követ. A legritkábbak a *hisztis* könyvtárhasználóval való találkozások. Örömemre szolgált, hogy az általam rögzített könyvtárhasználói viselkedésmódok jól ismertek, könnyen azonosíthatók a könyvtárosok körében. A szabad szavas kérdésre írt kiegészítések pedig segítségemre lesznek, ha a témával behatóbban foglalkoznék a jövőben. A kollégák ugyanis egyéb fontos típusokra is felhívták a figyelmem.

1. Olvasótípusok a könyvtárakban

A második kérdésben arra kérdeztem rá, hogy a megjelölt típusokkal milyen gyakran találkoznak a kollégák a könyvtárakban? Nem mindegy ugyanis, hogy milyen sűrűn kell a feszültséget, stresszt, frusztrációt kiváltó helyzetekben helytállniuk, hiszen például a burnout-jelenség kialakulásának esélye nyilvánvalóan nagyobb azoknak a könyvtárosoknak a körében, akik gyakrabban találkoznak „nehéz esetekkel”. Az alábbi diagramon látható, hogy az *érdeklődő* és az *udvarias* típus jelenléte a könyvtárban több mint 50 %, és a szintén problémamentesnek tekinthető *tanácstalan*, *gyámoltalan*, *bátortalan* típusal együtt az interakciók 72 %-át adják. Így megállapítható, hogy a könyvtáros – könyvtárhasználó kapcsolatok közel háromnegyede a problémamentes helyzetek közé sorolható. A fennmaradó 28 %-ból a legtöbb nehézséget okozó szituációk a teljes interakciók közel 1/5-ét adják, ide sorolom az *agresszív*, *követelőző* és a *kioktató*, *lekezelő* típusokat. A kezelhetőség szempontjából talán a *vicces* és *hisztis* típusok a leginkább könyvtáros-személyiség függők, azaz ezeknek az esetében lehet a legnagyobb az átfedés vagy lényeges különbség a még tolerálható és a már nem tolerálható viselkedés között.

2. sz. Az egyes olvasótípusokkal való találkozások gyakorisága

A 3. számú táblázatban a viselkedés irányultsága szerint rendeztem az adatokat. Ez alapján a nyíltan a könyvtárosra irányuló negatív érzelmi töltetű interakciók a 19 %-át,

A típusok csoportosítása a viselkedés irányultsága szerint

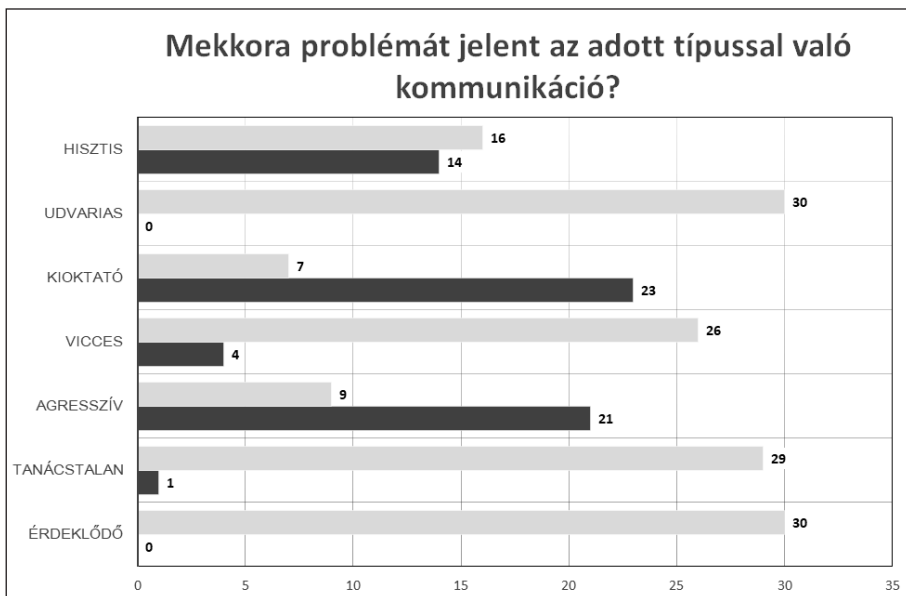
Nincs jelen indulat, a könyvtáros felé nem irányul negatív érzelem 75 %	Jelen van a kommunikációban negatív érzelem, indulat 25 %	Jelen van, de az olvasóra saját magára irányul a negatív érzelem 6%	Csak a könyvtárosra irányul a negatív érzelem, indulat 19%
érdeklődő	agresszív, követelőző		agresszív, követelőző
tanácstalan, bátortalan, gyámoltalan	kioktató, lekezelő		kioktató, lekezelő
vicces	hisztis	hisztis	
udvarias			

3. sz. Típusok a viselkedés irányultsága szerint

míg a negatív érzelemtől mentes helyzetek a 75 %-át teszik ki a teljes mintának. A táblázatban önállóan is szerepel a *hisztis* olvasó, mivelhogy – megítélesem szerint – az ő viselkedésük sokkal inkább önmagukra nézve veszélyes, mint a könyvtárosra.

A kérdőív harmadik kérdése arra irányult, hogy rámutasson, a könyvtáros saját meglátása szerint miként látja önmagát a könyvtáros – könyvtárhasználó helyzetekben. Azért, hogy a válaszok jól tipizálhatók legyenek, az alábbi kötött válaszok közül lehetett választani:

- nem boldogulok velük, általában passzolom;
- nehezen, megvisel a velük való foglalkozás;
- könnyen, nem okoz gondot;
- élvezem, szórakoztat;
- elmenekülök, ha megjelenik ez a típus a könyvtárban.

4. sz. Az egyes olvasótípusokkal történő interakciók nehézségi foka
(az alsó (kék) vonal a nehézséget jelentő, a felső (piros) a viszonylag problémamentes interakciókat jelöli!)

A 4. sz. grafikonra tekintve azt látjuk, hogy a válaszadók szinte teljesen problémamentesnek tekintik az *érdeklődő*, *udvarias* és a *tanácstalan*, *gyámoltalan*, *bátortalan* olvasókkal való interakciót. Ez megerősíti az előző táblázat megállapításait és a vizsgálat elején felállított hipotézist is igazolja. Az a következtetés is helytállónak bizonyul, hogy a *hisztis* olvasókkal való találkozás megítélése osztja meg a leginkább a kollégákat, hiszen szinte ugyanolyan arányban tekintették problémásnak a velük való találkozásokat és könnyen kezelhetőnek. A *kioktató*, *lekezelő* stílusú olvasókkal való kapcsolatot ítélték a válaszadók a legnehezebbnek, és ezt korántsem meglepő módon az *agresszív*, *követelőző* típusú könyvtárhasználókkal való kommunikáció követi. A válaszokat két csoportra osztottam, az egyikbe a hárító, tagadó típusú, míg a másikkba az elfogadó, támogató jellegű válaszok kerültek. Az elsőt dőlt betűvel, a másodikat félkövérrel jelöltem. Itt is megerősödni látszik a már fentebb tett megállapítás, miszerint a könyvtáros-könyvtárhasználó interakciók közel 30 %-a szá-

mítható általánosan „nehéz esetnek”, s a 70 % pedig viszonylag problémamentes kommunikációval bonyolódik le.

Az igazi kihívást a 30 % „nehéz eset” lecsökkentése jelenti természetesen. A remélt változás a könyvtár, a könyvtáros és a könyvtárhasználó közös érdeke kell hogy legyen:

A könyvtáré azért, mert ez az elmozdulás kézzel fogható minőségi ugrást feltételez a szolgáltatások terén.

A könyvtárosé azért, mert javuló, eredményesebb kommunikációval csökken a munkahelyi stressz és a sikeres interakciók hatására nő a könyvtáros önbizalma, az áltelt sikerélmény pedig nagyobb teljesítményre sarkallhatja.

A könyvtárhasználóé pedig azért, mert megtapasztalhatja az elfogadás érzését, amely a személyes fejlődésének egyik fontos pillére lehet.

Ahogy e fejezet elején jeleztem, a kérdőív negyedik kérdésére szabadszavas válaszokat kértem. Őszintén bevallom, hogy ezek elolvasása nagy örömmel töltött el. Hiszen a könyvtáros kollégák roppant szellemesek, felelősen gondolkodnak a munkájukról, őszintén magukénak érzik a könyvtárukat és eltökélten törekszenek a problémák megoldására saját hatáskörükben. A válaszokban megfogalmazott, újnak vélt olvasói típusok többsége – így például a flegma, provokátor, nagyképű, főnök, fárasztó, akadémikus, nyomuló, zsörtölődő, tudálféltő, bunkó, siettető, tisztelettudó, gondját-baját elmesélő stb. – valójában beilleszthető az általam vázolt típusok valamelyikébe. Új kategóriák leginkább akkor jelennek meg, amikor nem a könyvtári viselkedés szerint alkot új csoportot a kolléga, hanem teszem azt társadalmi hovatartozás vagy egészségi állapot szerint sorol be valakit egy adott csoportba, lásd hajléktalan, mentálisan zavart, mozgássérült stb. Olyan is akadt, aki az általam megadott típusokon belül kategorizált, az *érdeklődők* között megkülönböztette a listákkal („sajtpapírokkal”) járókat, vagy épp a bizalmaskodókat és az önkéntes könyvajánlókat. Külön kiemelném a hálás típust, akikre én nem gondoltam, de többen is felhívták rá a figyelmem. És az alábbi, egyre gyakoribb típusról sem esett eddig szó, melyet így körvonalozott az egyik kitöltő: „Nem is tudom, hogyan nevezem azt az olvasót – akiből egyre több van –, akinek hozzá van nőve a telefon a füléhez, és szinte megsértődik, ha hozzá szólok és megkérdem, hogy hosszabbítsam-e az otthon maradt könyveket.” Tehát a kategóriák köre szélesíthető és tovább finomítható. A szabadszavas kérdésre adott válaszok megerősítettek abban, hogy a téma valóban aktuális, jelen van a könyvtárosok körében, és a hozzászólások azt az igényt jelzik, hogy szükségesek a témában folytatott közös beszélgetések, fórumok. Köszönettel tartozom a kollégáknak, akik idejüket áldozták a válaszokra. Azt gondolom, hogy ezzel jelentős lépést tettek saját egyéni szakmai fejlődésük terén is, hiszen szembesítették magukat egy mindennapos, gyakran kihívást jelentő kérdéssel, amire megnyugtató válaszokat kerestek.

Szív, fej, kéz

A cikk bevezetőjében azt ígértem, hogy igyekszem megoldást kínálni a minél harmonikusabb együttműködésre. A megoldás a szív, a fej és a kéz összehangolt működésében rejlik. Azaz tiszta fejjel, indulatoktól, heves érzelmektől mentesen, átgondoltan cselekedjünk a nehéz helyzetekben is.

Vegyünk egy példát, egy alapjaiban *melankolikusnak* mondható *könyvtárost* „ütközte-tünk” a más személyiség típusba tartozó olvasókkal. – Idealizált interakció-leírások következnek!

Érdeklődő, vicces, hisztis (alapjaiban szangvinikus) olvasó érkezik. A könyvtáros az alábbi pozitív felismeréseket teheti: Milyen szórakoztató olvasó, mennyivel gyorsabban telik az idő onnantól kezdve, ahogy ő belép a könyvtárba! Mennyi mindenre tud egyszerre figyelni! Már rég nevettem ilyen jól! Jó volt emlékezni a gyerekkoromra!

Agresszív, követelőző – kioktató, lekezelő (alapjaiban kolerikus) olvasó a könyvtárban. A könyvtáros pozitív hozzáállása esetén az alábbi felismeréseket teheti magának: Milyen jól meg tudja szervezni a munkát! Eredményes volt, pillanatok alatt elintéztet mindent!

Érdeklődő, udvarias, esetleg kioktató, lekezelő (azaz alapjaiban melankolikus) olvasó az olvasószolgálatnál. A könyvtáros reakciói az alábbiak lehetnek: Mindent tud, jól felkészült. Olyan, mint én. Így könnyű jól tenni neki! Milyen jó, hogy olyan olvasók is akadnak, akik alaposan utána járnak a dolgoknak!

Tanácsatlan, gyámoltalan, bátortalan (azaz alapjaiban flegmatikus) típus az olvasói terekben. Javasolt könyvtárosi attitűd: Mennyi bántást szenvedhet el ez az ember! Milyen jól viseli! Milyen sok energiája van! De jó, hogy soha nem siet, nem kell kapkodnom.

Természetesen az ilyen helyzetek kezelése korántsem egyszerű. A cikk elején említett önismeret és az olvasók ismerete (emberismeret) mellett nagyfokú empátiára és ítélkezésmentességre törekvő szemléletre is szükség van ahhoz, hogy készség szinten képesek legyünk hasonló kapcsolódásra. A cikkben szinte csak az emberismeret témakörét érintettük. A cikk terjedelme nem teszi lehetővé és a céloom sem az, hogy mind a négy tényezőt részletesen kifejtsem, viszont legalább egy-egy fogalom meghatározás erejéig mégis térjünk ki a még nem érintett önismeretre, empátiára, előítélet-mentességre is.

Gnothi seauton – Ismerd meg önmagad! – Őrzi az évezredek bölcsességét a delphoi Apolló templom. A gondolat Szókratészról eredeztethető, aki szerint „Csakis a befelé vezető ismeret lehet az igazi ismeret.” Az ősi tudást ma is nagy kultusz övezi, trendi önismereti kurzusokra, tréningekre, tanításokra járni. Valójában az önismeret tudás, mely magába foglalja azokat az ismereteket, amelyekkel önmagunkról, a világhoz és embertársainkhoz való viszonyunkról, kapcsolatainkról, erősségeinkről, korlátainkról rendelkezünk. És van egy rossz hírem: a befelé vezető úton mindenkinek magának kell végigmennie, a magunkra figyelés nem kerülhet meg. Minden más e téren csak útjelző tábla, mankó, elsősegélydoboz.

Az empátia elsajátítása sem könnyű, hiszen egy olyan képességről van szó, „amely segítségével a közvetlen kommunikáció során képesek vagyunk beleélni magunkat a másik ember helyzetébe [...] megértjük és megérezzük a másik ember emócióit, indítékait, törekvéseit, felidéződnek bennünk a másik ember érzelmei, feszültségei, majd tudatosan feldolgozzuk és értelmezzük azokat [...] Buda Béla szerint az empátia minden ember képessége... Mélysége, jelenléte függ a gyakorlattól, a tapasztalattól és fejleszhető.”⁹⁸

A negyedik elemként említett előítélet-mentesség fokát a szocializációs fejlődés alakítja. Kétirányú, lehet pozitív és negatív, viszont mindkét esetben torzít a valóságon. Felnagyít, lealacsonyít. Megjelenhet egyéni, csoport és társadalmi szinten. Valójában a személyiségben mélyen megbúvó, ingoványos területtel, a bizalom, azon belül is az önbizalom kérdésével függ össze. Ahol csorbul az önbizalom, ott szükség van önigazolásra. S az előítélet ennek a szükségletnek a kielégítését nyújtja.⁹⁹

Bízom benne, hogy írásommal segítségére lehetek azoknak a kollégáknak, akik hisznek hivatásukban és ezért a minőségi szolgáltatások és élettér biztosítása érdekében saját bőrük vásárra vitelével is képesek erőfeszítéseket tenni. Mindenkit biztatok: megéri!

Jegyzetek

1. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán 2009-ben biblioterapeuta felsőfokú szakirányú végzettséget szereztem.
2. Az általam eredetileg tervezett 11 olvasótípust szűk könyvtárosi körben teszteltem, s a tőlük kapott visszajelzéseket követve alakítottam ki és írtam le végül a cikkben szereplő 7 típust.
3. Nyíri Zoltán – Hackl Krisztián: *Személyiségkalauz üzleti szemmel. Nem csak üzletembereknek.* Szeged, Universitas Szeged Kiadó, 2007. 26. p.
4. Bodnár Gabriella – Simon Péter: *A viselkedés pszichológiai alapjai.* Eger, EKTF Líceum Kiadó, 1997. 55-57. p.
5. I. m. 63. p.
6. I. m. 63. p.
7. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tagkönyvtári hálózata három régióra oszlik. A 3. régióba tartoznak a VIII., X., XVII., XVIII., XIX., XX., XXI. és XXIII. kerületi tagkönyvtárak, a Központi Könyvtár kivételével.
8. Bodnár – Simon: i. m. 58-59. p.
9. Herendi Kata: *Brené Brown: „A bizalom útján nekiünk kell megtenniünk az első lépést”* = pszichoforyou.hu, 2018. február 6. – <https://pszichoforyou.hu/brene-brown-bizalom/> (2019.09.15.)

Újabb tartalmakkal bővült a Bibliotheca Corvina Virtualis

A 2018 őszén útjára indult corvinahonlap 2019 folyamán számos tartalommal gyarapodott. A *Corvina könyvtár budai műhelye* című korábbi nagyszabású kiállításához készült vezetőkötet magyar nyelvű bemutatószovegei felkerültek az egyes oldalakhoz. Így több mint 60 corvina adatlapján vált elérhetővé a legkorszerűbb rövid leírás (pl.: Regiomontanus-corvina). Jelenleg folyik a vonatkozó angol nyelvű szövegek adaptálása is. Elkészült továbbá a győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár Armadio I, No 1 jelzetű, valamint a Cod. Lat. 249, a Cod. Lat. 281., a Cod. Lat. 413. és a Cod. Lat. 429. jelzetű OSZK-ban őrzött corvinák kötésleírásainak angol fordítása is, melyek a hozzájuk tartozó képekkel együtt felkerültek az angol felületre. A szolgáltatás Bibliográfia-mennüpontja is több tucat elemmel bővült az elmúlt hónapok során. Az elkövetkezendő időkben – tekintettel a szűrések kínálta lehetőségekre is – minden bizonnyal nagyszágregredekkel gazdagodnak majd a listák a kutatók segítségével. A corvinahonlap jelenleg 2500 aloldalból áll és 26 594 képet tartalmaz. Találhatók közöttük corvinaoldalak, kötésképek, dekorációs fotók és a narratívát kísérelő fényképek egyaránt.

(Forrás: www.oszk.hu)

Bibliotheca
CORVINA
Virtualis

Nemes László

Könyvtári Nap – a tudás egy helyen

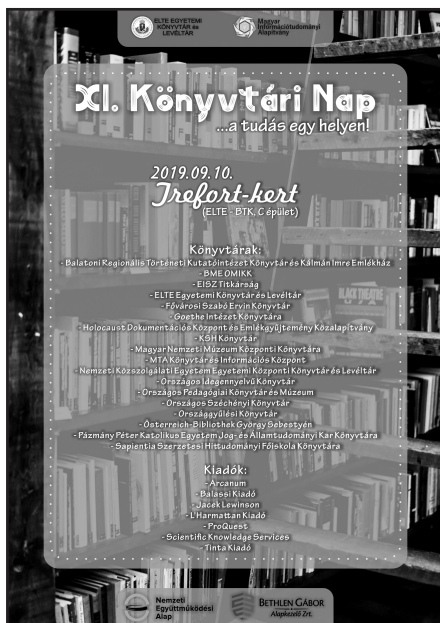
2009 óta minden év szeptember második keddjén az ELTE BTK Trefort-kertjében egyet jelent a fővárosi Könyvtári Nappal, amely a belvárosi egyetemisták fix tanévnyitó programjainak egyike.

Idén immár tizenegyedik alkalommal szervezte meg a Magyar Információtudományi Alapítvány lelkes önkéntesek bevonásával, valamint korábban az ELTE BTK Hallgatói Önkormányzatának, az ELTE Egyetemi Doktoranduszok Önkormányzatának, a Doktoranduszok Országos Szövetségének, az utóbbi pár évben pedig az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltárának és az ELTE Lágymányosi Campusán az Informatikai Kar, a Társadalomtudományi Kar Némedi Dénes Könyvtárának, illetve a Természettudományi Kar könyvtárainak közreműködésével. Az alábbiakban az elmúlt 10 év fejlődését, kísérletezéseit, valamint bevált receptjeit foglaltam össze.

Kezdetek és célok

A 2009. szeptember 15-én életre hívott rendezvény az első alkalommal három programelemmel rendelkezett, egy szakmai workshopkal, egy, a szélesebb közönségnek szánt könyvtári témájú pódiumbeszélgetéssel, valamint egy expóval. Viszont az első alkalmat követően csupán a kiállítás szerveződött meg minden évben újra, aminek az az oka, hogy több célcsoport számára ez volt a leginkább kézzel fogható rendezvényelem, így ma már a Könyvtári Nap alatt a Budapesten tanuló egyetemisták számára fontos (köz)gyűjtemények bemutatkozó kitelepülését értjük. A következőkben ennek főbb jellemzőit mutatom be.

A tanulmányaikat kezdő egyetemisták első óráikon sorra szembesülnek azzal, hogy milyen könyvtárakba érdemes, szükséges, illetve erősen ajánlott beiratkozniuk. Ugyanakkor csak töredékük megy el valamelyikbe, arról nem is beszélve, hogy ezen órai bemutatók általában csak a kiemelt gyűjteményekkel foglalkoznak. Gyűjteményi oldalról már 10 évvel ezelőtt is kihívásnak számított az egyetemisták megszólítása. Budapest kiemelt, különleges helyzetben van a magyar egyetemi városok közül, Ezt támasztják alá az Oktatási Hivatal adatsorai egyrészt, itt végzi egyetemi tanulmányait a magyar hallgatók több mint 50 %-a, másrészt mert itt egy helyen összpontosul a hazai intézmények több

A Könyvtári Nap 2017-es és 2019-es plakátja

mint 50 %-a. Tudatos megszólításuk ugyanakkor várattott magára. Ebből a helyzetből fogant meg az alapgondolat: mi lenne, ha szerveznénk egy olyan kiállítást, ahol a könyvtárak bemutatkozhatnak, a technika adta lehetőségekkel élve elektronikusan, vagy akár papíralapon is lebonyolíthatnak beiratkozásokat, mindezt olyan megjelenéssel, amely vonzza az érdeklődőket. Korábbi rendezvények tapasztalatai alapján olyan helyszínt kerestünk, ahol sokan megfordulnak, hiszen a szorgalmi időszakban, hétköznap az egyetemi polgárok aligha látogatnak el egy külső helyszínre. Így esett a választás az ELTE Trefort-kerti Campusának szabadterei részére, amely nagy átmenő forgalommal rendelkezik. Az első években a kiállítók szinte kizárólag könyvtárak voltak, számuk tíz-tizennégy között mozgott, többségük állandó jelleggel részt vett, illetve kialakultak az évről évre ismétlődő trendek, például, hogy a két legnagyobb olvasói beiratkozást produkáló intézmény a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, valamint az ELTE Egyetemi Könyvtár, amelyek nem egyszer háromszáz feletti regisztrációt értek el.

2016-ban kísérletet tettünk, hogy más helyszínen is megrendezzük a Könyvtári Napot. Ennek kapcsán több kihívással is szembesültünk: egyfelől kevés a klasszikus campuszal rendelkező intézmény a fővárosban – ekkor még nem adták át a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ludovika Campusát –, másfelől a képzési területek igen markánsan eltérnek a könyvtárlátogatás tekintetében.

Kihívások a rendezvények során

Az első öt év legfontosabb kihívása a logisztika és a kommunikáció volt. Nagyjából 2013-ra érte el a rendezvény azt a stabilitását, hogy az egyetemi környezet elfogadta, sőt,

onnantól kezdve már igényt tartott rá, és a szervezők korábban tapasztalt technikai nehézségek is megszűntek. Ettől fogva beszélhetünk az állandó helyszín legnagyobb előnyének érvényesüléséről, az állandóságról, beleértve a kitelepülés technikai, informatikai háttérének biztosítását és az egyre hatékonyabb kommunikációt. Ugyanis az elsőéves hallgatók már az első tájékoztató előadásokon értesülnek a Trefort-kerti Könyvtári Napról, továbbá a kari és a tanszéki digitális hirdetőfelületekre is automatikusan kihelyezésre kerülnek a rendezvény hirdetései.

Könyvtári Nap a Trefort-kertben

2013 után kezdtünk el azon gondolkodni, hogy egy másik helyszínen is megrendezzük a kiállítást. Ennek két oka volt: egyrészt a szervezési rutin, valamint a rendelkezésre álló anyagi erőforrások növekedése; másrészt az a felismerés, hogy a Trefort-kert bár ideális helyszín, sajnos nagyon alacsony a más campusokról és főleg más egyetemekről érkező hallgatók aránya. Addig minden alkalommal szabadtéri rendezvényt tartottunk, amely kétségkívül nagyobb időjárási kockázattal járt, ugyanakkor nagy volt a megszólító és megállító ereje. Végül ezt az elképzelésünket 2016-ban tudtuk megvalósítani, amikor az ELTE másik jelentős campusán, Lágymányoson is megrendeztük a kiállítást, a Trefort-kerti alkalom után két nappal. Segítségünkre voltak ebben az ELTE Természettudományi Karának, Informatikai Karának, a későbbiekben pedig a Társadalomtudományi Karának könyvtárvezetői. A helyszín abból a szempontból tért el a korábbiaktól, hogy egy épületen belüli forgalmas teret kerestünk, amelyet végül a Gömb Aulában találtunk meg. Ez technikai szempontból ugyan kényelmesebb megoldás volt, hiszen nem kellett sátrakról gondoskodni, az elektromos hálózat is adott volt és az időjárástól is függetleníteni tudtuk magunkat, viszont az átmenő forgalom sokkal kisebb és homogénebb volt. A 2017-es évben – mivel akkor a Gömb Aula foglalt volt – egy másik beltéri helyszínnel próbálkoztunk, amely bár egy napközben igen népszerű asztalokkal berendezett, közösségi tér felett helyezkedett el, nem képezte az átmenő forgalom útvonalát, ezért nagyon alacsony, körülbelül száz-százötven fős volt a részvételi arány, amelyet nem növelt sem az előzetes, sem a rendezvény közbeni promóció és nyereményjáték, amely révén az érdeklődők külféle ajándéktárgyakhoz juthattak.

Könyvtári Nap az ELTE Lágymányosi épületében – 2017

A tanulságok értékelése okán a következő évben visszatértünk az egyrendezvényes menetrendhez. 2019-ben viszont újra két alkalommal, két helyszínen szerveztük meg a kiállítást, ezúttal Lágymányoson is külső helyszínt választva, így ott is közel háromszázötven résztvevőt tudtunk elérni.

Kiállítók

A rendezvény kiállítói kezdetben szinte kizárólag könyvtárak voltak. Ezekhez 2016-ban csatlakozott néhány kiadó, valamint az EISZ és Budapest Főváros Levéltára. A pozitív visszacsatolások miatt a későbbiekben erre a nyitásra nagyobb hangsúlyt fektettünk, aminek köszönhetően 2017-ben és 2018-ban a Magyar Nemzeti Levéltár is jelen volt, 2018-tól pedig a digitális tartalmakat szolgáltató hazai és külföldi kiadók jelenléte is markánsá vált, amelyben nem kis szerepe volt az EISZ Titkárságnak.

Tanulságok, trendek

Míg a Lágymányosi Campuson – ahol a természettudományi, informatikai képzések dominálnak – meg kell harcolni minden egyes könyvtári beiratkozásért, addig a Trefort-kerti helyszínen – a bölcsész- és társadalomtudományi képzések fellegvárában – az érdeklődés továbbra is magas. A kiállításokon az érdeklődés átalakulása tapasztalható: az elektronikus kiadók az újdonság erejével hatottak és óriási figyelmet kaptak, ami előre vetíti további jelenlétüket.

Terveink szerint a következő évben ismét két helyszínen folytatjuk az esemény megszervezését, ugyanakkor mindenképpen bővíteni szükséges a portfóliót, akár könyvbe-mutatóval, akár író-olvasó találkozóval, amely stabilizálhatná, illetve a lágymányosi rendezvény esetében növelhetné a látogatószámot.

A cikkben látható fényképeket a szerző, a plakátokat Papp Dániel készítette.

Garamvölgyi László

Virtuális olvasójegy az Eötvös Loránd Tudományegyetemen

A 2019/2020-as őszi félévtől bevezettük egyetemünkön a virtuális olvasójegyet, ami valójában túlmutat a papír/plasztikkivátozat digitális megfelelőjén. Számos kényelmi funkciót biztosít, melyeket örömmel használnak olvasóink.

Rögös volt az út

A virtuális olvasójegy ötlete nem új keletű részünkről, több mint két éve dédelgetett terv, azonban számos területen előre kellett lépünk ahhoz, hogy bevezethessük. Az elmúlt években az Egyetemi Könyvtár – amellet, hogy az Egyetemi Levéltár és a Savaria Egyetemi Központ Könyvtár és Levéltár is a részévé vált* – hatalmas fejlődésen ment keresztül informatikai infrastruktúráját tekintve. Nagy szükség volt erre, hiszen alig négyöt évvel ezelőtt még jelentős lemaradásban voltunk más egyetemek könyvtáraihoz képest, amit titkolni sem lehetett. Az elmúlt évek a felzárkózásról szóltak. Sikerült lecserélni számítógépeink közel száz százalékát – a maradék számítógépek cseréje még ebben az évben megtörténik –, így a munkatársak és a látogatók is egyaránt napjaink elvárásainak megfelelő gépeken dolgozhatnak. Ügyfélhívó és automatizált bemondórendszer vezetünk be, érintőképernyős számítógépekből álló oktatóterem került kialakításra, néhány hete pedig megjelentek az UHD-felbontású interaktív képernyők is az épületben, melyeket az olvasók tájékoztatására és az oktatásban egyaránt felhasználunk.

A korszerű infrastruktúra megléte alapvető szükséglet ahhoz, hogy a kor színvonalának megfelelő szolgáltatásokat fejlesszünk, üzemeltessünk. Mára eljutottunk arra a szintre, hogy kapacitásaink jelentős részét szolgáltatásfejlesztésre tudjuk átcsoportosítani,

* Lásd az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár 2017-ben elfogadott új Szerkezeti és Működési Szabályzatát: https://www.elte.hu/dstore/document/658/ELTE_SZMSZ_4dmell.pdf (2019.09.10.)

amely a minőségbiztosítás mellett kiemelt stratégiai cél. Természetesen most sem szabad elégedetten hátradőlni, a megteremtett színvonalat meg kell tudni őrizni, és a jövőben is lépést kell tartani az informatika fejlődésével. Idén tehát már minden infrastrukturális feltétel megvalósult ahhoz, hogy a virtuális olvasójegy régi ötletét leporoljuk és működő szolgáltatás váljon belőle.

Miről is van szó?

Elindított szolgáltatásunk több egy virtuális olvasójegynél, hiszen számos téren túlnőtte magát az első tervhez képest, ami pusztán az volt, hogy a papír olvasójegyet átköltöztetjük okostelefonra. Épp ezért virtuális olvasójegy helyett *ELTE Könyvtár WebApp* néven vezettük be, mivel valójában egy böngészőben futtatható mobiltelefonos alkalmazásról van szó, aminek csupán egyik funkciója, hogy képes kiváltani a hagyományos, nyomtatott olvasójegyet. Tulajdonképpen asztali számítógépen is működik, de a felülete kifejezetten a mobilos alkalmazások elvárásainak megfelelően készült el.

Miért webes alkalmazás, miért nem natív alkalmazás(ok)?

Mindenképp olyan megoldáson gondolkodtunk, amit bárki igénybe vehet, függetlenül attól, milyen rendszerű okostelefonnal rendelkezik. Készülhetett volna két natív alkalmazás* is a legnagyobb operációs rendszerre (Android, iOS), azonban azok utóélete nagyon bizonytalan lett volna. Akár egy tőlünk független operációs rendszer frissítés is befolyásolhatná azok működését, melyekre nem biztos, hogy minden esetben azonnal tudunk reagálni egy új alkalmazás kiadásával, így előfordulhat, hogy idővel működésképtelenné váltak volna. Már találkozhattunk olyan hányattatott sorsú natív alkalmazásokkal a magyar könyvtári életben, melyek frissítések hiányában használhatatlanná váltak. Ennél sokkal stabilabb lábakon állnak a böngészőben futtatható alkalmazások, melyek teljesen platformfüggetlenek, így hasonló veszélynek kevésbé vannak kitéve. Természetesen az is jelentős érv volt emellett a megoldás mellett, hogy így a fejlesztés sokkal egyszerűbb volt részünkről, hiszen az alkalmazást nem egyszerűen megrendeltük egy partnertől, hanem teljes mértékben „házon belül” fejlesztettük. A döntéskor természetesen tisztában voltunk azzal, hogy a webes alkalmazások bizonyos szempontból sokkal korlátozottabb lehetőségeket képesek nyújtani, mivel az operációs rendszerek adottságait kevésbé tudják kihasználni; ennek ellenére a tervezett funkciókat mégis sikerült szinte teljes mértékben megvalósítani ebben a környezetben is.

Hogyan jut el az olvasókhoz?

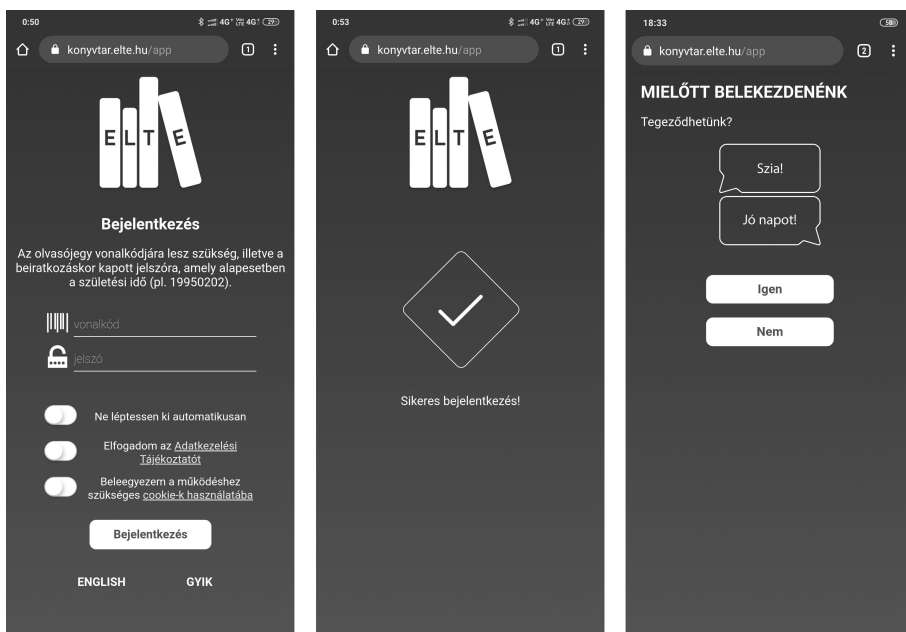
Mivel nem natív alkalmazásokról van szó, a telefonokon megtalálható szoftveráruházakba nem tudjuk elhelyezni letölthető formában, és letöltésre valójában nincs is szükség. Ehelyett a felhasználóknak csak a nagyon egyszerű *konyvtar.elte.hu/app* webcímet kell megjegyezniük, amit akár elmenthetnek kedvenceik/könyvjelzőik közé. Ezt beírva a telefon böngészőjébe, azonnal a bejelentkező képernyő jelenik meg. Az innen is elérhető *Gyakran ismételt kérdések* menüpontban pedig segítséget nyújtunk, hogyan lehet a WebApp ikonját

* Alkalmazásboltból letölthető, az adott operációs rendszerre optimalizált applikáció.

olyan módon kitenni a telefonok kezdőképernyőjére, mintha az is egy letöltött és telepített alkalmazás lenne, megkönnyítve ezzel a későbbi használatát.

Első lépések

Bejelentkezéshez nincs szükség külön regisztrációra, minden érvényes tagsággal rendelkező olvasó ugyanazzal a vonalkód és jelszó párossal tud belépni, amivel az online katalógusunkba is, annak köszönhetően, hogy az alkalmazás folyamatos, valós idejű kapcsolatban áll az Aleph integrált könyvtári rendszerünkkel. Az első bejelentkezést követően, magyar nyelv esetén, az egyik legfontosabb kérdésről kell döntenie a felhasználónak: „Tegeződhetünk-e?”. Tiszteletben tartjuk azoknak az igényeit, akik nem szeretik, ha különböző felületeken letegezik őket, így amennyiben erre a kérdésre nemmel válaszolnak, az alkalmazás magázódva működik a későbbiekben.

1. ábra: Bejelentkezés

Sőt, ennél több is történik a háttérben, bizonyos helyen a nyelvezet is klasszikusabb stílusra vált, míg a tegező változat elsősorban a hallgatókkal igyekszik fiatalos nyelvezettel kommunikálni. Ennek megfelelően például a következő pont a *Szefli feltöltése* (magázódó változatban *Arckép feltöltése*). Szintén az első bejelentkezés alkalmával egy úgynevezett *onboardingon* (kezdeti beállításokon) kell átésnie a felhasználóknak, amikor lépésről lépésre vezetve elvégzi az alkalmazás személyre szabását.

A fénykép feltöltése az olvasójeggyel való visszaélések megelőzése érdekében szükséges, hiszen a képernyőn megjelenő tartalmakat könnyen le lehet menteni és másnak átadni. Ez ellen még egy későbbiekben részletezett második védelmet is alkalmazunk. A feltöltött arckép mindig megjelenik a képernyőn, amikor a virtuális olvasójegy-funkciót igénybe vesszük. Ez elsőre meglepő kötelezettségnek tűnhet, de még a papír/kártya

olvasójegyek esetén is bevett gyakorlat hazai könyvtárak némelyikében, hogy fényképet is nyomtatnak/ragasztanak rá, itt valójában ugyanez történik. Nincs lehetőség a lépés kihagyására, amennyiben valaki nem tölti fel a fényképét, nem tudja használni az alkalmazást, mivel könyvtárként nem vállaljuk annak kockázatát, hogy valaki visszaél a könyvtári tagságával. Természetesen előfordul olyan eset is, hogy a használók úgy próbálják meg kikerülni ezt a kötelezettséget, hogy teljesen más jellegű képet töltenek fel. Ilyenkor néhány órán belül, a képek utólagos ellenőrzésekor blokkoljuk ezeket a virtuális olvasójegyeket, és minden funkciójuk használhatatlanná válik. Ezt az ellenőrzést jelenleg könyvtáros kollégák végzik, de későbbi fejlesztési tervként szerepel a mesterséges intelligencia integrálása is, ami nem engedi továbblépni a felhasználót, ha nem arcképet tölt fel. Az is előfordulhat, hogy más portréját tölti fel, de ez csak személyes használat során derülhet ki, amikor a munkatársak találkoznak az olvasóval. Ebben az esetben is blokkolásra kerül a virtuális olvasójegy.

A következő lépés a kezdeti beállításokban az *Értesítések testre szabása*, ugyanis az alkalmazás egyik legfontosabb funkciója, hogy hat különböző típusú eseményről tud értesítést küldeni a felhasználónak. A hatból három teljesen automatizált értesítés:

- Átvethető raktári kérés: értesítjük a felhasználót az online leadott raktári kérés teljesítéséről és átvételi lehetőségéről.
- Lejáró kölcsönzés: öt nappal a lejárát előtt és a lejárát napján jelezzük a felhasználónak, hogy közeleg vagy eljött az ideje, hogy a dokumentumokat visszajuttassa hozzánk, viszont amennyiben tartozás vagy előjegyzési kérés nem gátolja, az alkalmazásban néhány érintéssel meghosszabbítható a kölcsönzés.
- Lejáró beiratkozás: egy héttel a tagság érvényességének lejárta előtt értesítést küldünk minden ELTE-könyvtárra vonatkozóan.

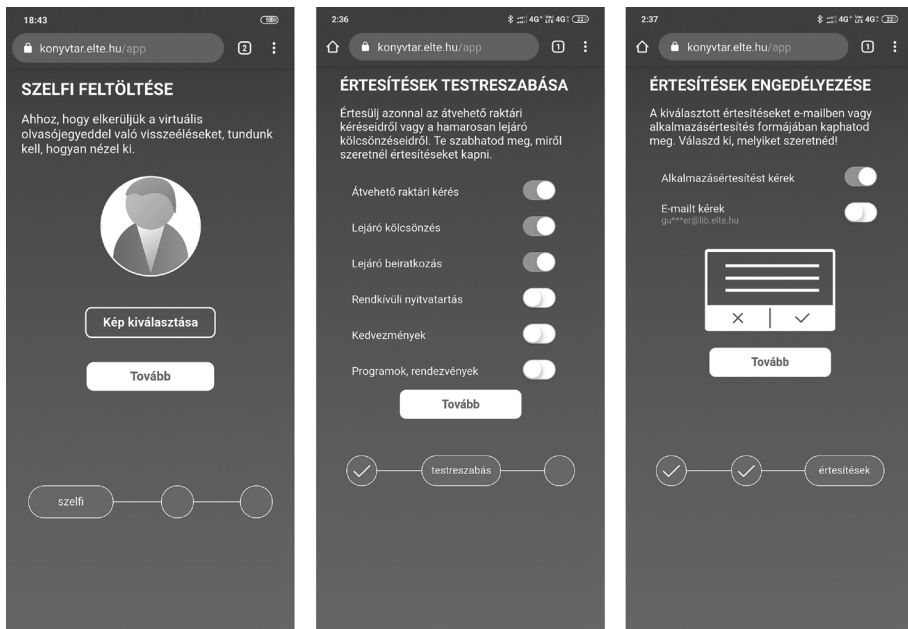
A másik három értesítési típust egyedi jelleggel küldjük ki, ezek egyszerűségüknél fogva nem is szorulnak külön magyarázatra:

- rendkívüli nyitvatartás;
- kedvezmények;
- programok, rendezvények.

Miután a felhasználó eldöntötte, hogy a hat értesítéstípusból melyekre tart igényt – legalább egyet mindenképp szükséges kiválasztania –, akkor utolsó lépésként arról kell döntenie, hogy ezeket milyen formában szeretné megkapni: alkalmazásértesítésként vagy e-mailben az Alephben rögzített címére. Az alkalmazásértesítés gyenge pontja a webalapú alkalmazásoknak, mert nehezen tudnak hozzáférni a mobiltelefonok értesítési rendszereihez. Elhagyni viszont nem akartuk ezt a lehetőséget, mert számos forrásból megerősítést nyert, hogy az emberek sokkal hamarabb felfigyelnek az önálló alkalmazásértesítésekre, mint amikor ugyanazon a készüléken a sokadik e-mailről kapnak tájékoztatást. A kitartó utánajárásnak köszönhetően – itt külön köszönet illeti mérnökinformatikus diákmunkatársunkat, Bajusz Patrikot – sikerült megvalósítani, hogy népszerű Androidos mobilböngészőkkel is gond nélkül működjön az alkalmazásértesítés-funkció. Sajnos az Apple készülékek az iOS-rendszer zártsága miatt ebből a lehetőségből kimaradnak, de az e-mail-értesítés számukra továbbra is egy jól működő alternatíva. Az alkalmazás felülete ennél a választásnál automatikusan ellenőrzi, hogy az adott böngésző támogatja-e az

alkalmazásértesítés lehetőségét, így kizárólag akkor lehet ezt bekapcsolni, ha az valóban működik a készüléken.

Mindössze néhány kezdeti beállítás elvégzése után azonnal használatba vehető az alkalmazás. A kezdeti beállítások – a fénykép kivételével – utólag is bármikor módosíthatók az alkalmazás *Beállítások* menüpontjában.

2. ábra: Onboarding

Virtuális olvasójegy

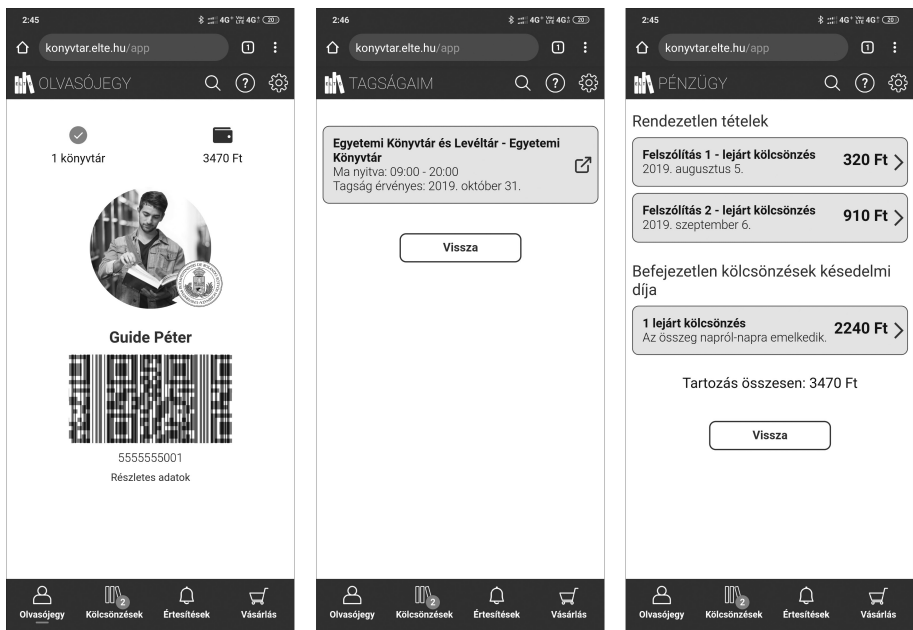
Amikor a felhasználó az első alkalommal túljut a kezdeti beállításokon – a későbbiekben közvetlenül a bejelentkezés után –, megjelenik a virtuális olvasójegy, amely két fontos elemet tartalmaz. Az egyik a már korábban említett fénykép, a másik pedig az olvasójegy vonalkódjának egy-, illetve kétdimenziós (QR-kód) megfelelője, folyamatosan váltakozva. Ennek a váltakozásnak két oka is van. Az egyik nagyon egyszerű: a beléptetőkapuink egy része csak az egydimenziós kódokat képesek beolvasni, ezzel szemben a kölcsönzésnél virtuális olvasójegy esetén már QR-kódra van szükség, de erre még részletesebben kitérek a későbbiekben. A másik ok a már említett második biztonsági szint a visszaélések elkerülésére: mivel van egy állandóan váltakozó elem a képernyőn, így pillanatok alatt beazonosítható, ha valaki csak egy lementett képernyőképet próbál használni. A nagyjából fél másodpercenként váltakozó vonalkódok, saját kezdeti félelmeinket is kioltva, mindenféle késlekedés nélkül beolvashatók bármilyen vonalkódozólással, amelyek támogatják a mobilképernyőről való szkennelést, a váltakozás nem okoz semmilyen problémát.

Felmerülhet a kérdés, hogy ezzel hogyan is lehet kölcsönözni. Az olvasók átadják a készüléket a könyvtárosnak vagy dupla vonalkódozólással van? Egy a könyvtárosnak és egy

az olvasónak? Valójában egyik sem, bár a második opció áll legközelebb a valósághoz. Nem várjuk el az olvasóktól, hogy kiadják a kezükből a néha sokszázézes készülékeket, ugyanakkor az is egy költséges megoldás lenne, ha emiatt mindenhova egy második vonalkódolvasót helyeznénk. A megoldást egy teljesen ingyenes program nyújtotta, amely egy normál webkamerából képes QR-kód-olvasót faragni. Így a végleges megoldás az lett, hogy minden olyan dolgozói munkaállomáson, ahol kölcsönzésre is lehetőség van, felszerelésre került egy webkamera, ami az olvasó felé néz. Amikor a könyvtáros az integrált könyvtári rendszerben a megfelelő mezőben áll, megkéri az olvasót, hogy tartsa a telefonját a webkamera elé, ami csakúgy, mint egy normál vonalkódolvasó, hangjelzést ad, ha a beolvasás megtörtént és megjelentek a rendszerben az olvasói adatok. Ezután az ügyintézés a megszokott módon megy tovább, mintha a papír olvasójegyről a könyvtáros olvasta volna be a vonalkódot.

Az *Olvasójegy* menüpontban még további funkciók is elérhetőek. Az olvasó ellenőrizheti, mely ELTE-könyvtárakban van érvényes tagsága, és hogy azok mikor járnak le. Azonnal láthatja azoknak a könyvtáraknak az aktuális napi nyitvatartását, amelyekbe beiratkozott, valamint ha egyéb információk is érdeklík az egyes könyvtárakkal kapcsolatban, azonnal átléphet azok mobilra optimalizált honlapjára.

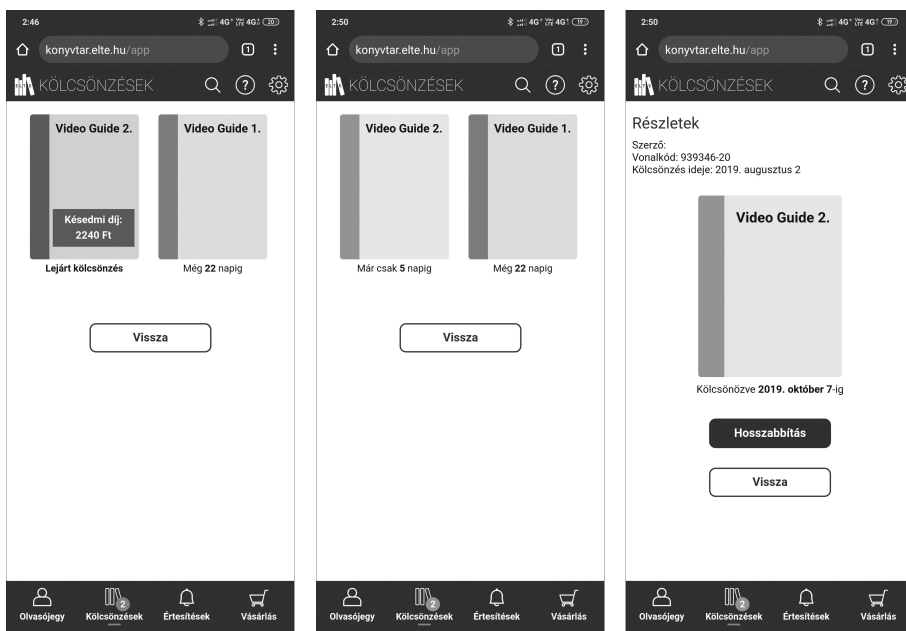
A másik kiemelt rész az olvasójegyben belül a tartozások jelzése. Az alkalmazásban nyomon követhető a kiegyenlített tartozások (pl. a felszólító levél küldésének díja), és ehhez hozzáadásra kerül a kölcsönzésben lévő, de már lejárt határidejű dokumentumok várható késedelmi díja is. Amennyiben tartozása van az olvasónak, akkor bizonyos funkciókat blokkol az alkalmazás, mint például a vásárlást (lásd később). Voltaképpen az *Olvasójegy* menüpont le is fedi azt a tartalmat, ami az eredeti tervekben szerepelt. De lássuk mi került még bele az alkalmazásba!

3. ábra: Virtuális olvasójegy

Kölcsönzések

Ebben a menüpontban az olvasók a kölcsönzéseiket követhetik nyomon. Tulajdonképpen meg sem kell nyitni, hogy alapvető információkhoz jussanak, hiszen az állandóan látható menüikonon elhelyezett számláló egyszerre több dologról is informál. Amellett, hogy mutatja hány dokumentum van kölcsönzésben, színével a határidőkről is tájékoztatást nyújt. Amennyiben lejárt kölcsönzése van, piros körben jelenik meg a számláló. Ha öt napon belül lejárt kölcsönzése van, akkor sárgán, ha pedig minden kölcsönzése öt napon túl jár le, akkor világoskék szín jelzi, hogy a közeljövőben nincs semmi teendő. Amikor ténylegesen meg is nyitja a *Kölcsönzések* menüpontot, akkor ugyanezzel a három színnel találkozhat a kölcsönzött dokumentumokat szimbolizáló ábráknál az olvasó. Lejárt határidejű dokumentumok esetén amellett, hogy a könyvszimbólum piros színben jelenik meg, az aktuális késedelmi díj is feltüntetésre kerül. Természetesen a szimbólumokat megérintve a kölcsönzés részletei is megjelennek, sőt azonnal meghosszabbíthatók az egyes kölcsönzések.

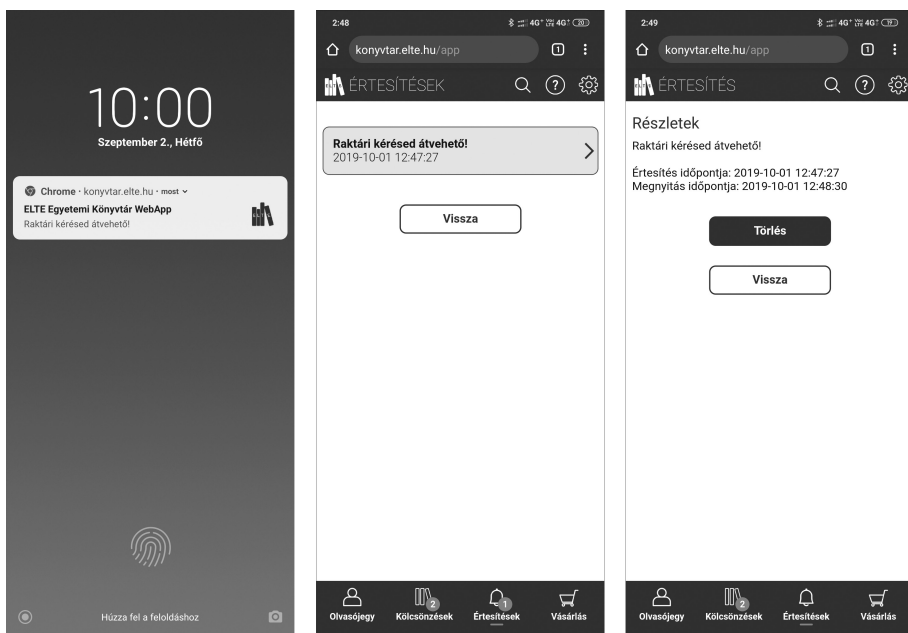
4. ábra: Kölcsönzések

Értesítések

A következő az *Értesítések* menüpont, ami nem más, mint a kiküldött értesítések gyűjtőhelye, függetlenül attól, hogy azokat eredetileg alkalmazásértesítés vagy e-mail formájában küldtük ki. Az értesítés típusától függően további lehetőségeket is felkínálunk, így például az öt napon belül lejárt kölcsönzés értesítője azonnal felajánlja a kölcsönzésekhez való átlépést, ahol pillanatok alatt lehet hosszabbítani. Lehetőség van az értesítések

törlésére is, ha az már érdektelen a felhasználó számára. Az olvasatlan értesítések számát szintén számláló jelzi az értesítések ikon mellett.

Össze kellett hangolni az alkalmazást az ügyfélhívó rendszerünkkel annak érdekében, hogy az átvehető raktári kérésekről azonnal értesítést tudjunk küldeni. Ehhez nem vezetünk be új felületet, a kollégák a korábban is használt ügyfélhívó alkalmazásban rögzítik az átvehető kéréseket, amik megjelennek a kihelyezett monitorokon és ezzel egy időben kiküldésre kerülnek a mobilkészülékekre alkalmazásértesítés vagy e-mail formájában, attól függően, mit állított be a felhasználó. Sőt, abban az esetben, ha olyan felhasználó kérése került rögzítésre, aki aktiválta már a virtuális olvasójegyet, a fényképe is megjelenik a könyvtárosok számára, így pontosan tudják, kit várjanak a pulthoz, ezzel is csökkentve a virtuális olvasójeggyel való visszaélés lehetőségét. Kis érdekesség az alkalmazásértesítésekkel kapcsolatban, hogy annyira „azonnali” értesítésekről van szó, hogy az esetek többségében a telefonok előbb jeleznek, mint az ügyfélhívó monitorok, melyeken két másodperces késés van a rögzítéshez képest. A másik két automatizált értesítéstípus (lejáró kölcsönzés és lejáró beiratkozás) időzítve fut le minden reggel nyolc és kilenc óra között, így a felhasználóknak még a teljes nap a rendelkezésére áll ügyeik intézésére, például egy aznap lejáró dokumentum visszajuttatására.

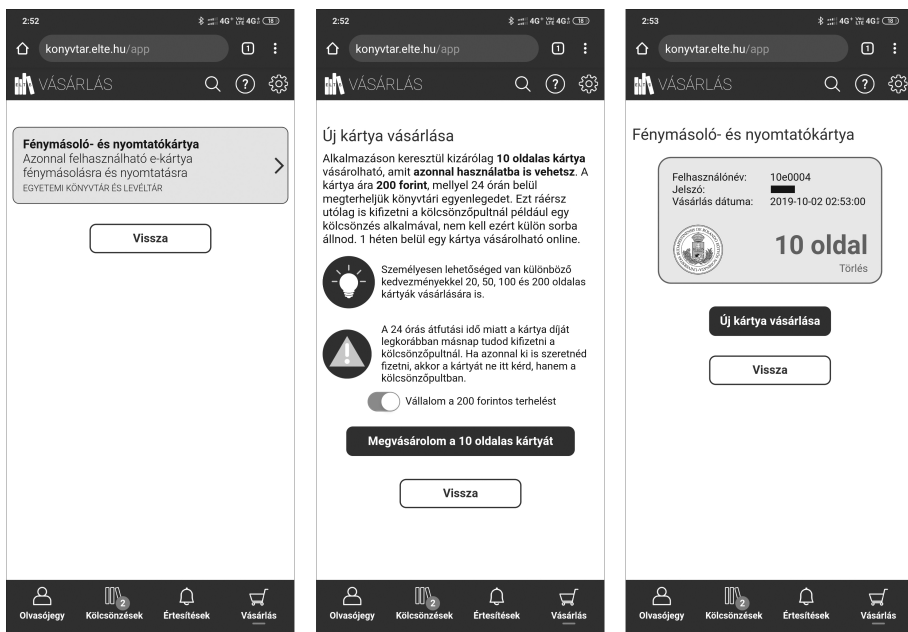

5. ábra: Értesítések

Vásárlás

A navigációs sorban az utolsó, de mégis talán a legérdekesebbnek tűnő menüpont a *Vásárlás* névre hallgat, ahol egyelőre egy terméket lehet megvásárolni, a virtuális nyomtató- és fénymásolókarttyát, ami papírformátumban is megváltható az Egyetemi Könyvtár és Levéltárban, de remélhetőleg majd egyre többet adunk el virtuálisan is. A működése

nagyon egyszerű. A felhasználó kiválasztja, hogy szeretne kártyát vásárolni, majd miután hozzájárul ahhoz, hogy könyvtári egyenlegét a kártya díjával megterheljük, azonnal megjelenik az alkalmazásban a megvásárolt kártya. Ennek fő eleme egy felhasználónév és egy jelszó, amivel azonnal használhatóvá válik a könyvtári nyomtató/fénymásoló. Tehát nagyjából tíz-húsz másodperc alatt hozzájuthat ahhoz, amihez korábban sorba kellett állnia a kölcsönzőben. Online fizetés nincs beépítve a folyamatba, a könyvtár megelőlegezi a felhasználónak a kártya árát, amit akkor kell kifizetnie, amikor például kikölcsönöz vagy visszahoz egy könyvet. Ez az egyetlen része az alkalmazásnak, ami technikai okokból nem valós időben kommunikál az IKR-rel, hanem a következő nap reggel kerülnek be a terhelések, tehát ha valaki vásárol egy kártyát az alkalmazásban, legkorábban másnap tudja kifizetni az árát. Ezalatt az idő alatt nincs lehetősége újabb kártya vásárlására, egészen addig, amíg ki nem egyenlítette a korábbi tartozását. Ennek köszönhetően nem fordulhat elő, hogy valakinek a könyvtár például tíz kártyát is „meghitelez”. Az alkalmazásban kizárólag 10 oldalnyi nyomtatást/fénymásolást biztosító kártya vásárolható, ami 200 forintba kerül. Abban az esetben, ha valaki még nem fizette ki a kártyát, de soha nem tér már vissza a könyvtárba, a veszteség minimális, de ez például a hallgatók esetén elképzelhetetlen, mert tanulmányaik befejezésekor elszámolási kötelezettségük van a könyvtár felé.

6. ábra: Vásárlás

Virtuális nyomtatókártyát nem csak az alkalmazásban lehet vásárolni, hanem a könyvtáros munkatársaknál is, akiknél azonnal fizethető is a tétel. Ennek köszönhetően nem csak 10, hanem 20, 50, 100 és 200 oldalnyi nyomtatást/fénymásolást biztosító kártyák is megvásárolhatók, melyek különböző számú ajándék oldalmennyiséget is tartalmaznak, így gazdaságosabbá téve a nagyobb mennyiséget tartalmazó kártyákat. Az így vásárolt kártyákat a kollégák azonnal aktiválni tudják, tehát a felhasználó alkalmazásában pillana-

tok alatt megjelenik, és egyből használhatóvá válik. Ezt a lehetőséget választva – bár a sorban állást nem kerüli el az olvasó – olyan formában kapja meg a kártyát, ami biztosan mindig nála lesz, és nem tudja elveszíteni, hiszen az alkalmazást megnyitva bármikor hozzáfér. A könyvtár számára pedig azért előnyös, mert nem kell előállítani papír nyomtatókártyát.

Mit tud még?

Végigérve a főbb funkciókon, egyet még érdemes megemlíteni. Katalógusban való keresés is indítható az alkalmazás felületéről, de ebben az esetben a találati lista már a normál OPAC-ban jelenik meg, ami egyelőre nincs mobiltelefonra optimalizálva, ezért nehézkes a használata. Reményeink szerint hónapokon belül elindul megújult katalógusunk Primo alapokon, amely ezt a kellemetlenséget is meg fogja oldani, így az alkalmazásból kiindulva kényelmesen lehet majd böngészni katalógusunkat is.

Zárszó

A cikk írásakor három hónap telt el az alkalmazás elindítása óta. Külön öröm számomra, hogy ez idő alatt gyakorlatilag hibamentesen működött az alkalmazás, csak néhány apró korrekcióra volt szükség. Bár ilyen rövid idő után nem szabad hosszú távú következtetéseket levonni, egyértelműen egy olyan fejlesztést sikerült letennünk az asztalra, amelyet az egyetemista – és reméljük, minden más – generáció örömmel fogad. A virtuális olvasójegy használatának lehetőségét folyamatosan terjesztjük ki az ELTE kari könyvtáira is, így felhasználóinak száma dinamikusan növekszik. Az alkalmazás sikere talán annak is köszönhető, hogy olyan felhasználói felületet sikerült alkotni, amely kellőképpen modern ahhoz, hogy felkelte a fiatalok figyelmét, valamint megmutatja, hogy a könyvtárak haladnak a korral, és odafigyelnek korunk igényeire.

